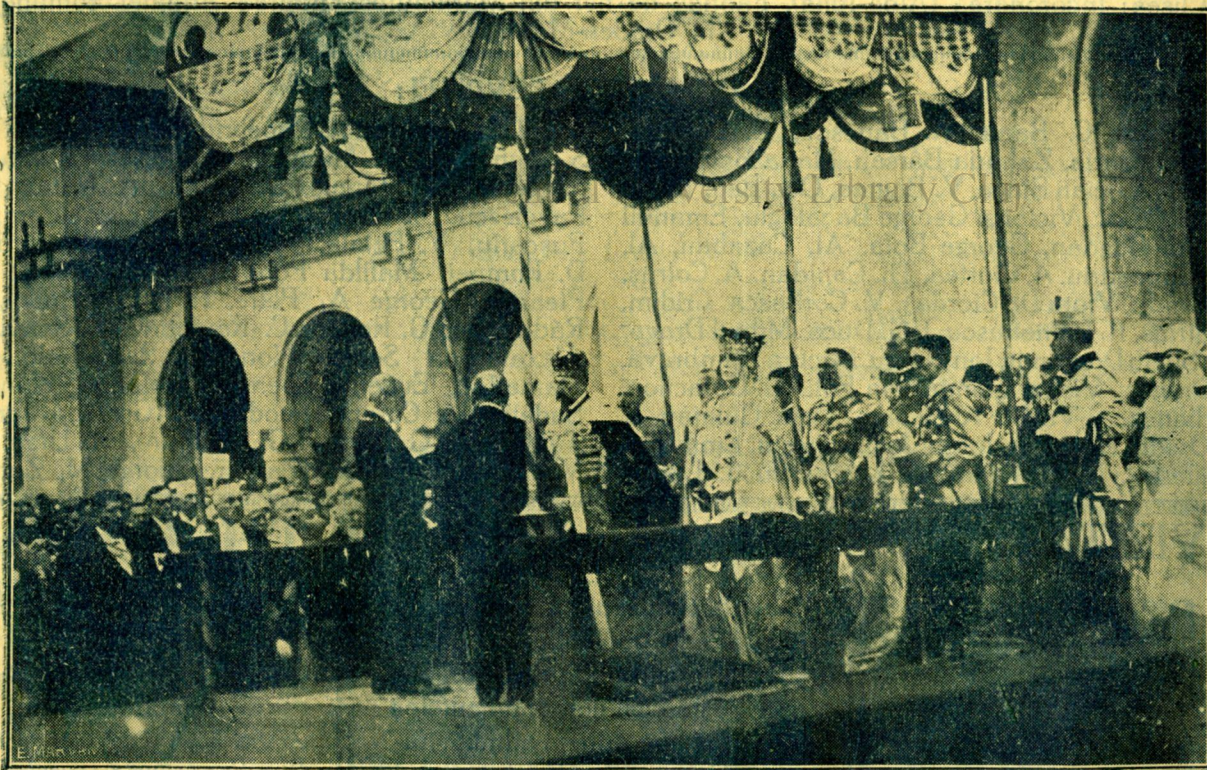


CELE TREI CRISURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

— Director-Fondator: GEORGE BACALOGLU —



(ALBA-IULIA)

INCORONAREA

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR:

I. AGĂRBICEANU, CAMIL BALTAZAR, G. ROTICĂ, G. TUTOVEANU,
ION DONGOROZI, LUDOVIC DAUȘ, HORIA ROBEANU, AL. TERZIMAN,
DEM. GĂLMAN, PAUL I. PAPADOPOL, KERESZTURY SÁNDOR...

NOTE, CĂRȚI, REVISTE, MEMENTO, CLIȘEE.

CELE TREI CRIȘURI

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ, LA 1 ȘI LA 15.



ABONAMENTE:

Pe un an Lei 100.—
Pe un an autorități Lei 200.—
Pe un an studenți Lei 70.—
Anunțuri și reclame după tarif. — Manuscrisele nu se înapoiază.



CUPRINSUL:

** Inițiativa privată.

Camil Baltazar: Nopti albe (versuri).

I. Agârbiceanu: După aperitive.

Horia Robeanu: Poveste în amurg. (versuri.)

G. Rotică: Baladă.

A. Terziman: Schițe de toamnă.

Ion Dongorozi: Didinel.

Ludovic Daus: Toamnă (versuri.)

G. Tutoveanu: Odată. (versuri.)

Dem. Gâlman: Final. (versuri.)

Keresztury Sándor: Răspuns la „Ancheta noastră.”

Paul I. Papadopol: Cronica literară (Poetul Zaharie Boiu.)

** Cronica teatrală.

NOTE: Iarăși limba românească, O prezicere, Ignotus, Cultul morților.

Cărți, Reviste, Memento.

Clisee: Incoronarea (Alba-Iulia), Fabrica de fier din Maramureș, Intrarea armatei române în Oradea-Mare.

COLABORATORII REVISTEI:

I. Agârbiceanu, C. Banu, N. Bănescu, G. Bogdan-Duică, N. Batzaria, Zaharia Bârsan, Maria Baiulescu, Șt. Bezdechi, Lucian Blaga, V. Bogrea, Oct. Beu, Elena Bacaloglu, Const., Victor și George Bacaloglu, Emanuil Bucuța, Al. Bogdan, George Bota, Al. Cazaban, Al. Ciura, R. Ciorogariu, A. Ciortea, Th. Capidan, A. Cotruș, Gh. Ciuhandu, Viora Dr. Ciordaș, V. Corbasca, Cridim, V. Demetrius, R. Demetrescu, I. G. Duca, Mihail Dragomirescu, Silviu Dragomir, Ion Dragu, Bucura Dumbravă, Mihail Dragoș, Victor Eftimiu, Ion Foti, G. Galaction, Vl. Ghidionescu, Vasile Al-George, Dem. Gâlman, E. Hodoș, Ovidiu Hulea, N. Iorga, Justin Ilieșiu, Emil Isac, M. Iorgulescu, N. E. Idieru, E. Lovinescu, I. Lupaș,

Aurel I. Lepădatu, A. Lupeanu-Melin, General Moșoiu, S. Mehedinți, V. Meruțiu, A. Magier, T. Murășanu, M. Mora, Șt. Mărcuș, D. Nanu, A. Nanu, Cincinat Pavelescu, I. Paul, Ion Peretz, N. Pora, Sextil Pușcariu, V. Petala, Alex Pteancu, Ecaterina Pitiș, D. Pompei, Matilda Poni, Paul I. Prodan, Pr. Gh. Pteancu, George A. Petre, P. I. Papadopol, Mircea Rădulescu, G. Rotică, C. Răuleț, M. G. Samarineanu, Alexandrina Scurtu, Ion P. Sachelarie, Al. T. Stamatiad, Eugeniū Sperantia, Marin Ștefănescu, C. Sudejeanu, Caton Theodorian, G. Tutoveanu, Nuși Tulliu, N. G. Tistu, G. Tulbure, I. Ursu, George Voevidca, Constanța Zamfir, George M. Zamfirescu.

VIZITAȚI

SUC. V. MISSIR FIL & CO. S. A.

Piața Regina Maria
ORADEA-MARE.

Asortat cu ultimele noutăți.

Apel.

Fiind cunoscute greutatea de incasare la domiciliu, rugăm pe stimații noștri abonați să trimită prin poștă costul abonamentelor întârziate, pe adresa administrației noastre, Str. Prințul Carol No. 5. Oradea-Mare.

TH. RADIVON

S-sor N. RADIVON Fiul
BIJUTIER

Furnisorul curților regale și mitropolitane,

Atelier special de Argintărie și Bijuterie, Ceasornice și Obiecte Bisericești

BUCUREȘTI, BULEV. ELISABETA No. 9

NOUTATE SENZAȚIONALĂ!



Nu mai este păr cărunț! Pentru că cu aparatul de vopsit „PICTOR” oricine își poate singur vopsi părul, mustața și barba în culoarea dorită.
Numai este mustață cărunță! Aparatul „PICTOR” pentru vopsirea părului este unic în felul său! E un aparat de metal, invenție de tot nouă brevetată, care la întrebuințare nu murdărește, nu lasă pete în urma sa, se poate manipula ușor și repede, nu risipește materia de vopsit, ca peria, vata sau buretele, care se întrebuințau până acuma în lipsa unui aparat perfect de vopsit.
Nu mai este barbă cărunță! Prețul cu instrucție: Lei 150. Prețul vopselii (negru, brunet, șaten și blond) flaconul Lei 25. Depozit de fabrică: farmacia „Sabina” Oradea-Mare, Piața Mihei Viteazul, palatul Andrenyi.

Banca Română de Comerț și de Credit din Praga, Societate Anonimă.

BUCUREȘTI, Strada Lipscani

Capital statutar Lei 75.000.000 Capital deplin vărsat Lei 20.000.000

Face toate operațiunile de bancă. — Reprezentanța Băncii de Credit din Praga.
AFILIAȚIUNE ÎN ȚARĂ: Banca Română de Comerț, Iași. Banca Portului Brăila. Banca Constanța, Constanța, Banca Dunărea, Giurgiu.

CELE TREI CRISURI

REVISTA DE CULTURĂ

Redacția și Administrația:
STR. PRINȚUL CAROL 5.

TELEFON: 119.

Director-Fondator: GEORGE BACALOGU

Inițiativa privată

Am arătat în numărul nostru precedent greutatea întâmpinate de propaganda noastră culturală în mijlocul concetățenilor de limbă străină. Lipsa unui material școlar, lipsa de laboratoare, de biblioteci, etc, a noastră, se izbește, în această privință, de o puternică moștenire culturală a minorităților, de o metodică organizare, și de dorința așăzată de prefacerile politice de a se menține, a fie-căruia, ca atare, în cadrele unei tradiții moștenite.

Nu e vorba, firește, să siluim personalitatea intelectuală a cui-va. Nimic mai firesc însă de cât dorința de a căuta să atragem spre noi, prin cultură, și de a adăoga, astfel, la patrimoniul nostru, activitățile paralele din cuprinsul pământului românesc. Se află, în acest sens, bună-voință, încă foarte redusă, e drept, dar suficientă pentru a avea dreptul la încurajare, care caută mijloacele unei reale apropieri culturale de noi; e greu însă să se facă această apropiere fără imediat sesizabile mijloace.

Statul ar avea, în această privință, datoria să înlătore toate greutatea, prin umplerea tuturilor golurilor. Neputința statului de a administra, singur, cu cumpetență o atât de complicată gospodărie, în care susceptibilitățile personale implică adese-ori desconsiderarea normelor stricte, și de a veghia la o neconținută sporire, mâine, a tuturilor cîștigurilor de eri. În ciuda greutăților întâmpinate însă, pînă acum, dorința de mai bine a noastră, a știut să ridice câte-va în-

NOPTI ALBE

Nopti albe, nopti de veghie . . .

Nopti în care luna, asemeni unei mume bune,
Acoperă pământul cu pleduri albe de zăpadă . . .

O! nopti albe, nopti de veghie . . .

Vino, soro blândă, vino, să veghiem

La căpătâiul fizicului, mort de-asăară,

Pe-a cărui gură, umbrele-au depus, crâmpene de surăs . .

O! vino, soro blândă, vino, să veghiem . . .

Intr'un târziu, când vei fi copleșită de tăcere,

Te-oi duce 'n patul alb, din sanatoriu,

Pe brațele cuminți de frate bun . . .

O! Patul trist din albul sanatoriu . . .

Tu vei dormi îndată, zâmbind ca un copil nevinovat,

Cu mâna ta culcată pe albul de cearceaf . . .

O!

Atunci, voiu îngenuchia sfios lângă patul de spital,

Plângând pe mâna ta, neștiuitor de albă,

Cum un vițeluș sărută 'ndurerat, țafa mamei,

De care se desparte pentru totdeauna . . .

O! mâna ta cea albă culcată pe cearceaf . . .

Camil Baltazar

cercări, unele mai puternice, altele mai șovăitoare, în acest sens. Avem, astfel, câte-va societăți culturale, avem câte-va reviste, societăți sportive, biblioteci, care toate au luat ființă pe urma deosebitorilor inițiative private. Avem, de pildă, „Fundatia Principele Carol”, care și-a luat rolul de a stimula și de a susține, de-alungul actualelor greutăți materiale ca și morale, cultura noastră românească. Sarcina aceasta singură constituie un imens aport în viața noastră intelectuală. Scumpetea hîrtiei cași a tiparului, greutatea vieții de toate zilele, neînțelegerile mărunte dintre oameni, spiritul pușin înțelegător din unele părți de țară, etc, sunt de natură a dezamăgi sau

pur și simplu a stinge lumina entuziasmului creator. Un ajutor moral, cași material, bine-plasat la nevoie, constituie astăzi o necesitate pe care, pînă astăzi nu a înțeles-o cu eficacitate, de cât „Fundatia Principele Carol.” Inițiativa noastră particulară nu se sprijină astfel de cât tot pe bună-voința înțelegătoare a unei alte inițiative private.

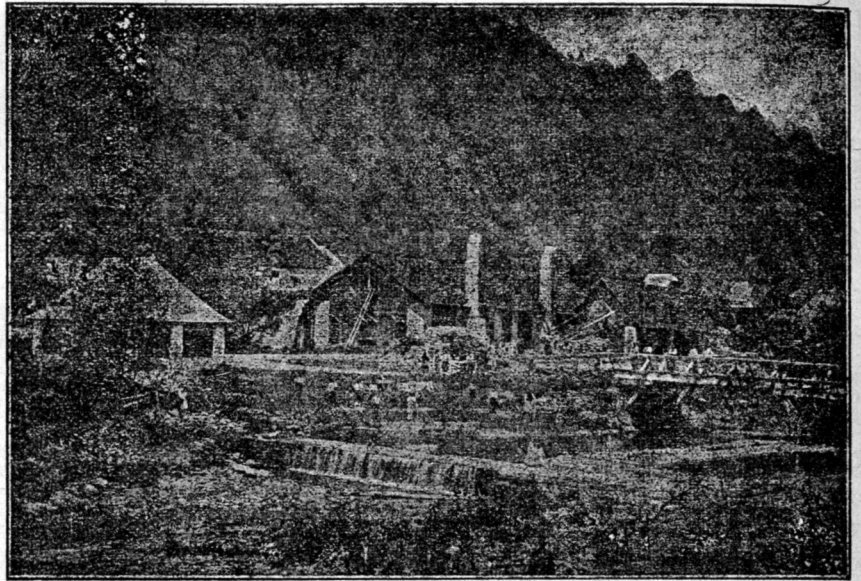
Statul însă are, mai mult ca ori când și ca ori cine, datoria să veghizeze ca aceste inițiative private să sporească, și să se multiplice. În definitiv, situația noastră e din cele mai grele, culturalicește. Încercările acestea private de a creia și de a spori o cultură românească sunt absolut singurele

noastre instituții de cultură, iar dispariția lor ar însemna pur și simplu dispariția integrală a ori cărei manifestații de intelectualitate românească.

Pentru noi, astăzi, apoi, se mai pune paralel cu această chestiune a raporturilor cu minoritățile, și aceia tot atât de importantă, a unificării sufletești. Să nu se uite astfel că dacă toate ținuturile țării sînt locuite de români, apoi nu toți românii au aceeași cultură, aceeași concepție de viață, aceeași educație. Basarabienii-români sunt, față de românii transilvăneni, destul de deosebiți, culturalicește, pentru a avea, și unii și alții, nevoie de o nouă și unitar-românească orientare. O revistă românească, așezată deopotrivă, în Ardeal sau în Basarabia joacă, implicit, acest rol de îndreptar cultural, și trebuie, ca atare, să se poată, nu numai menține la suprafața apelor tulburi ale deosebitelor adversități, dar să se și dezvolte; lăsată la voia întâmplării însă, o revistă va putea foarte greu să-și îndeplinească acest rol. Problema vieții unei publicații românești este astăzi complicată.

Nu e vorba, astfel, numai de a crea viață împrejurul ei, ci trebuie însă, luptînd pentru acest lucru, să mai și învingă, în același timp, deosebitele adversități, rele-voinși, și interese meschin-personale care isbucnesc împrejurul ori cărei opere de sensibilitate omenească.

Or, tocmai pentru a preveni acest lucru, statul ar putea interveni, nu cu mici ajutoare neînsemnate, cât cu creierea unui întreg aparat de ocrotire oare cum socială, așezat pe puternice baze, și alcătuit în vederea unei metodice continuități, cum ar fi, de pildă, „Fundatia Principele Carol”. Problema unificării noastre, în definitiv, trebuie să înceapă de aici. Ea e o chestiune de psihologie și de cultură. Regionalismul, de pildă, ca problemă politică, de care s'a vor-



Fabrica de fier din Maramureș.

bit în ultimul timp cu atîta nervozitate, nu e de fapt de cât rezultatul lipsei de unitate culturală, aproape un corolar al ei. Spiritul esențialmente latin, și francez, al culturii vechiului regat, statornicit în chip definitiv, nu se potrivește cu educația mai mult sau mai puțin germană, ca spirit și ca metodă, bine înțeles, a Ardealului și, dacă de pildă chestiunea regionalizmului nu există de cât foarte slab manifestată în Basarabia, apoi lucrul se datorește puținii dezvoltări, în acest sens, a acestei provincii.

Eliade Rădulescu, de pildă, scria, în faza eroică a literaturii noastre: „Scriți, scriți băeți, scriți!” Astăzi, se scrie, bine înțeles cu relativitate, suficient. Nu se poate însă manifesta suficient acest scris. Și împotriva, greutăților, e nevoie de o încurajare a inițiativei private. Aceasta este singura cale de a lupta culturalicește cu minoritățile, de a ni le apropia în chip civilizat, făcându-le să simtă nevoia apropierei de noi, ca pe o nevoie de luminare de sine, și mai ales de a crea cea mult dorită unitate sufletească între toate provinciile și populațiile din granițele României mărite.

Statul și, în speță Ministerul

Instrucției, Artelor și al Cultelor, are datoria să se intereseze aproape de acest lucru. O bibliotecă, cum ar fi le pildă aceia universitară din Cluj, cu toate anexele acestei universități, o revistă, un cor, o societate sportivă, sunt, ori unde s'ar afla, și cu cât se află mai mărginaș așezate, adică mai în drumul afluenței de cultură străină, o cetățue de românizare, aproape o biserică. Cultul acestor altare trebuie să ne atragă luarea aminte tot atât de puternic ca și biserica propriuzisă. Orașele noastre de graniță, în special cele din spre apus, suferă, din punct de vedere românesc, nu numai de un puternic și neconținut contact cu deosebitele culturi străine, ca maghiară și germană, care întrețin o tradiție, dacă nu de-a dreptul antiromânească, dar cel puțin neromânească, dar și mai ales de greutatea de a așeza aici primii noștri pionieri de cultură. Inițiativa privată singură poate remedia acest rău; nu poate însă singură să lupte cu vechi organizme și tradiții constituite. Pentru aceasta Statul are obligație de a interveni cu mijloace puternice de propagandă culturală pentru a stimula și spori inițiativele noastre răzlețe.

După aperitive

(Schiță)

— Ei, comedie ca asta! Tu nu glumești de loc! Ești beteag în toată legea! Ti-a cășunat din mâncare, din peritivele ale blăstemate care au eșit acum la modă să le mâncați înainte de prânz.

Bărbatul, cu barba răzimată în piept, clătină greu din cap, privind cu ochi glodoși, ca de bivol.

— Zadarnic te aperi! Te văd după cum stai înfipt pe scaun! Ti-ai zătonit stomacul. Nu mistue, și pacle! Și cum vrei să mistue? Ești obicinuît tu cu comediele cele? Dă-i cu mășline, dă-i cu brânzeturi, dă-i cu ouă răsfierte, dă-i cu sardinii, și toate peste-olaltă, claie-grămadă, învălitate în muștar! Și țuicile și vinul roș pe inima goală! Măncare de creștin e aceea? De câte-ori ți-am spus?

În loc de ori ce răspuns bărbatul gemu, își lăsă pe speteaza scaunului grumazii groși, ploapele-i căzură grele, și printre buzele groase, vineții, pătrunse un pâșiit prelung ca și când s'ar desumfla o bășică uriașe. Femeia ascultă, cercetător: nu știa de unde vine sunetul; dar aflând isvorul, sări înspăimântată de pe scaun și alergă după sticla cu oțet la bucatărie.

Masa eră întinsă, supă eră pusă în farfurii, când Dlul Maximilian îi veni răul dintr'odată, abea ce se așezase la masă. Ce e drept, dumnealui venise azi cam întunecat dela slujba dumisale, dar nevasta nu băgă de seamă, mai ales că eră cătrănită foc de întârzierea bărbatului.

Dar când să ducă întâia lingură de supă, brațul îi căzu greoiu, obrazii mari, dăbalați, pălră ca la morți, și ochii lui tulburi cerură ajutor și milă.

Doamna Maximilian îi freca fruntea cu oțet, dar cum palma stângă și-o ținea subț ceafa grasă a bărbatului, șișmea căldură mare, și



POVEȘTE ÎN AMURG

Ca o portocală roșie amurgul a picat dintr'un mesteacăn și-a zdrobit, greoi, un greiere care dormea, visând la picioarele copacului.

Și toate furnicile au fugit înspăimântate:
s'au închinat
și-au lăcrimat
ca pentru un frate, —
și apoi s'au liniștit.

Și greierul cu cântecul pe buze
a zămbit
și-a încremenit.

Pădurea parcă a rămas în loc.
O pasăre albă a țipat
ca un sfârșit de clopot în dimineață
și mesteacănul milos ca un bunic
l'a învelit într'o frunză de cais.

Sufletul meu te-a plâns greiere-copil,
cărui tu i-ai fost ultimul lui vis,
greiere-copil adormit într'o frunză de cais.
Cântec alb dintr'o poveste albă de April,
greiere-copil.

Horia Robeanu

nu-i mai fu frică; știa că în primejdie de moarte omul se răcește, iar al ei fierbea ca un cazan. Il apășă cu strășnicie pe frunte, c'o dușmănie tot mai mare, fiind încredințată că numai din vina peritelor acelor se slăește supă ei pe masă. Nu avea pentru ce să-l cruțe: de câteori nu i-a bătut nasul că s'a dat cu toți hajmandăii, și se încurcă în bodega aceea blestemată câte-un ceas după ce ese dela slujbă, în loc să vină frumușel acasă, să cruțe și sănătate și parale și legiuitul neastâmpăr al dumnisale.

Dar oțetul eră tare de tot, aproape

șpirit, și doamna Maximilian începu să strănute, cutremurându-și grămezile de carne de pe ea. Fruntea slobodă acum se înroși ca jarul în câteva clipe. Domnul Maximilian gemea ca în visurile urâte. Nu-și deschidea ochii, dar spunea ceva, bolborosea. Limba-i eră legată.

Nevasta se neliniști din nou, se simțea vinovată că prea a luat cu ușurință boala bărbatului. Chemă slujnica și-i porunci să aducă la repezeală un doctor.

Dar în clipa aceea Dl Maximilian deschise ochii lui tulburi, și putu să-și despătore buzele:

— Nu trimite!

BALADĂ

— Să nu trimit după doctor?
El clătină din capul mare și greu.

— Nu trebuie doctor.

Slujnica eși veselă, eră o cioro-
fleacă afară și un viscol să nu
scoji cânele din casă.

— Bine, frate, dacă nu ești be-
teag, ce mă îngrozești așa? Ești
păgân să-mi bagi boala 'n oase?

Bărbatul își ridică în silă capul,
și-l propti bine pe umeri, își răs-
chiră picioarele groase ca și când
ar fi voit să se razime mai bine,
să nu cază, și zise oftând.

— Bolnav sunt eu, dar nu de
doctor!

— Atunci poate să chem pe
popa? întrebă doamna Maximilian
în batjocură.

— Hm! Poate mai mult mi-ar
folosi el decât doctorul, răspuse
bărbatul c'o tristeță care nu se
potrivea de loc cu trupul lui sătul,
puternic.

— Fugă de aici! Tu și biserica!
Nu mai îndruga la prostii că-mi
vine să cred că mi-ai venit beat
dela peritivele tale. Ia' mai bine
vezi-ți de supă. Știu că nu te mai
frige!

Doamna Maximilian liniștită de-
plin își sorbi în câteva clipe supa.
Ea nu băgă de seamă că barbatul,
după întâia încercare zadarnică
de-a duce lingura la gură, o razimă
de blid, și-și așează amândouă
palmele grase pe genunchii ro-
tunzi.

Când îi văzu blidul plin, nevasta
nu mai zise nimic, îl luă și sluj-
nica aduse friptura. Dar Dl Maxi-
milian nu se atinse nici de frip-
tură, ochii i se împăinjeneau mereu,
și din când în când în casă răsuna
un sughiț.

— Să-ți fie rușine nasului; te
'ndopi la bodegă, te afumi cu țuici,
și eu pregătesc mâncarea de-a
jaba.

— Am mai luat eu aperitive,
muere, dar nu ți-am lăsat mânca-
rea în blid. Azi însă sunt beteag
în toată legea. Am ceva pe inimă,

Din noaptea deas'a unei uliți
Un palid felinar sfidând,
Cei doi prietini se iviră,
Doi veseli vagabonzi cântând.
Doi vagabonzi ce 'n lumea asta
Nu au al lor nici un cămin
Și-atât de simplu li-i romanul:
Un cântec și-un pahar cu vin.

Și cum mergeau fără să știe
Ei singuri unde au pornit,
Din nou în pragul unei crășme
Cei doi tovarăși s'au oprit,
Să-și povestească mai odată
La masa cu paharul plin
Dela 'nceput întreg romanul:
Un cântec și-un pahar cu vin.

Și dându-și banul cel din urmă.
C'un chiot punga deșertând,
Imbrățișați de noaptea bună
Au dispărut pe străzi cântând
Sub larga boltă primitoare
De vagabonzi fără cămin
Să-și reinceapă 'n vis romanul:
Un cântec și-un pahar cu vin.

G. ROTICĂ



ceva greu de tot, zise bărbatul
trist.

— Vei fi având!

— Da, să știi că am. O pro-
blemă de conștiință, cum s'ar spune.
Femeia nu 'nțelese și-l privi cu
dușmănie.

— Încă-ți mai bați și joc de
mine? Crezi că mă poți prosti?
Știu eu ce ai: ți-ai stricat pofta de
mâncare și acum nu știi cum s'o
'ncurci. Da 'ți tai eu drumul la
bodegă, nu 'ți fie frică.

Pe Maximilian îl încercă mereu
o amețală trecătoare, atunci își
lăsă domol ploșpele, dar și cu
ele închise vedea mereu pe finărul
cela cu povestea dela bodegă.

Se simțea vinovat și avea nevoie
să se dezvăluie cuiva. În bodegă
se încurcase rău, și abea putu
spune câteva frânturi din ceea ce-i
răscolise în suflet povestea tânăru-
lui aceluia. După câteva vorbe
ochii i-se umplură de lacrimi, și
el nu mai putu decât să-l cinsteas-
că cu țuici pe tânărul acela mări-

nimos, și la despărțire, să-l pupe
cu zgomot mare pe obraz.

Minuat tânăr! Așa ca el nici
mai de mult nu se pomenea, dar
încă în vremea noastră. El istori-
si cu adânc sentiment căsătoria
lui cu o fată părăsită de logodnic.
Ticălosul o părăsise din singurul
motiv că găsisse una mai avută,
deși eră mama pădurii în tălpi!

Tinărul povestea înduioșat, in-
conjurat de trei prieteni, și Dl.
Maximilian fu pătruns dela întâile
vorbe. Trase un restimp cu urechea,
apoi, cerându-și voe, se așează la
masa lor. Ce amintiri depărtate îi
răscolea în suflet povestea asta!...

Acum, bine răzimat în scaunul
său, Dl. Maximilian simțea nevoia
de a se destăinui. Amețelale ce-i venia
în restimpuri eră pricinuită de prea
multe țuici, dar înduioșarea ce-i
umezea și-i tulbura ochii venea
din amintirea aceea depărtată.

— Ascultă Anuță, zise el după
ce slujnica adunase farfuriile, am
ceva pe suflet și trebuie să-ți mărtu-
risesc. Trăești cu mine de trei
zeci și cinci de ani și nu știi ce
mare ticălos sunt eu.

— Nu voiu ști! Parcă mi-a fost
drumul vieții presărat cu trandafiri
de când sunt cu tine!

— Cu trandafiri nu, că, de, așa
e lumea! Dar tu n'ai avut pentru
ce să te plângi. Pe când ceea-
laltă! El suspină din adânc și fu
zguduit de un fior de plâns.

— Care ceea-laltă? Ești nebun?

— Nu sunt nebun de loc. E
vorba de Victoria, de Victoria
Mărculeț.

— Ești beat! Asta-i! Cine dracumă
pune să mai stau cu tine de vorbă?
Victoria Mărculeț! Poftim! Ai ha-
lucinații!

— Ba nu-s halucinații de fel, ci
asta 'nseamnă că eu n'am fost
sincer cu tine! Uite, trăim laolaltă
de treizeci și cinci de ani, și nu
ți-am spus nimic! — El oftă din
nou și duse batista la ochi.

Nevasta-și eși din pepeni.

— Ce nebun! Vrei să mă faci

să cred c'ai avut pe una Victoria Mărculeț? Dar cine s'ar fi legat de tine? Nu te-ai umflat ca o cutie îndată ce te-ai însurat? S'ar mai fi legat de tine vr'o femeie? Pfui!

— Ai dreptate! după căsătorie nu mai eram un bărbat plăcut. Dar adu-ți aminte cum eram mai înainte! Altfel, ce te-ar fi hotărât pe tine, fată bogată, să vii după mine? Apoi vezi, Victoria de care-ți spun m'a cunoscut de atunci.

— Și tocmai azi, după treizeci și cinci de ani te-ai trezit să-ți aduci aminte de ea? Atâta amar de vreme nu te-am văzut odată supărat sau dus pe gânduri. Ți-a tignit viața, n'ai ce zice! Dacă-i așa, nu dau eu nimic pe-o astfel de amintire. Du-te și te culcă!

— Chiar aci e greutatea ce m'apasă, chiar aici e cazul meu de constiință: că am trăit multumit, fără să mă mai gândesc la ea!

Femeea își ascuți fața, își puse mâinile în șolduri și zise înțepată:

— Ai înebunit acum bătrân? Ce-ți trăznește prin minte?

— Fata aceea a fost logodnica mea, Anușo!

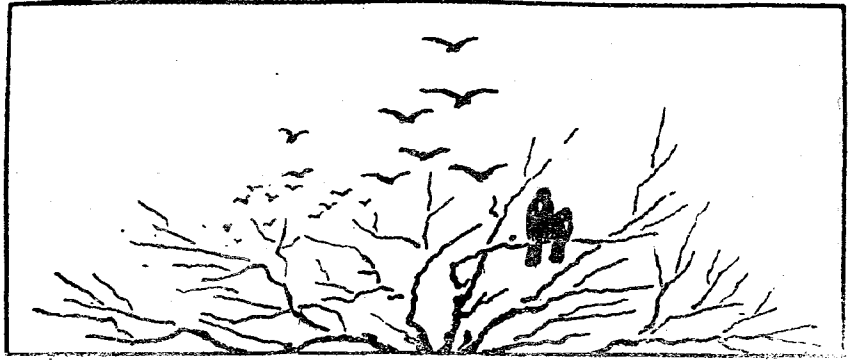
— Nu mi-ai spus, dar am știut c'ai fost logodit, răspunse femeea tot mai înțepată.

Și am părăsit-o pentru tine, fiindcă...

— Fiindcă ți-a mai plăcut de mine! Știu! Dar pentru ce te apuci să dăpeni prostii?

— Tocmai cum istorisise tânărul acela la bodegă: am părăsit-o pentru că tu erai mai bogată decât ea. Asta-i adevărul! Și vreme de treizeci și cinci de ani nu m'am mai gândit la ea: ce se va fi făcut? Acum va trăi? E bine? E fericită? Va fi murit? Cum descria tânărul pe fata cu care s'a căsătorit, părăsită și asta de întâiul logodnic, părea c'o văd pe Victoria mea: înălțuță, palidă, cu ochii negri arzători, cu sprâncenele...

Dar Dl Maximilian nu mai putu continua: obrazii lui fură arși de două palme avântate.



SCHITE DE TOAMNĂ

I.

Cerul sur și greu ca plumbul
 * Il colindă, grabnic, norii;
 Au pierit în zări cocorii
 Și-i cules deacu porumbul...

Eri căzu din pom o foae;
 Cea dintâi... Și astă-zi iar,
 Altele căzură rar...
 Stropi subțiri și deși de ploae.

Cad mereu și nu mai curmă,
 Tărâind acelaș sunet...
 Bate 'n cer din palme-un tunet
 Și asta-i poate cel din urmă...

II.

Toamnă. Noapte. Străzi deșarte.
 Picur stropi din cer de fum.
 Prin grădine și pe drum
 Zec grămezi de frunze moarte.

Cine-va pe stradă țipă.
 La cazarmă plânge-o surlă.
 Vântul subt ferestre urlă
 Și 'n răstimpuri, când pe-o clipă,

Contenește plânsu-i trist,
 Lung și trăgănat se-aude,
 Răsunând pe uliți ude,
 Câte-un șuer de gardist.

Al. Terziman

— Ticălos bătrân! Astea-s vorbe de om liniștit?

— Nu face nimic! Mai pălmuește-mă odată: sunt vrednic: treizeci și cinci de ani nu m'am gândit la ea, și mi-a fost dragă! Am lăcomit la avere, întocmai ca logodnicul fetei de care povestise tinărul cela! M'am înglodat în afaceri de îmbogățire și mai mare, am fost mereu sătul, și nu m'am gândit o singură clipă că, poate, viitorul ei i l'am sfărmat pentru totdeauna! Bine ai spus! Sunt într' adevăr un ticălos.

El începu să plângă încet și potolit, neputincios ca un bătrân. Lacrimile 'i se scurgeau prin părăiașele feței dăbălăzate.

Femeia îl privi cu scârbă.

— Te-ai îmbătat, nenorocitul, și-ți pare că ai ținut la fata aceea. Ți-ar plăcea să te simțești om adevărat, om cu inimă, și te înșeli de bună voe. Dacă ai fi iubit-o pe fata aceea crezi tu că azi, după

atâția ani, ți-ai fi adus aminte mai întâi de ea? Ai ascultat o istorie sentimentală, și cum erai plin de țuică, poftim! Ți-a venit să faci comparații...

— Crezi? Dacă ar fi așa ar fi bine! zise nedumerit Dl Maximilian, coborându-i-se o rază mai luminoasă în ochi, E grozav lucru să ai o povară pe suflet!

— Ți-am spus de sute de ori: nu's pentru tine, om trecut, peritivelte ce au eșit acum la modă. Îți zătonești stomacul cu mâncările acele claie pe grămadă, iar țuicile, iată că-ți strică și dreapta judecată. Dar' laș' că-ți tai eu drumul spre bodegă! Uite, ești beat turtă: văd după cum te razimi să nu cazi. De aceea n'ai putut mânca nimic la masă. Acum la culcare! Uite tu cu ce istorii să vie acasă un om bătrân! Doamne Dumnezeu! România asta mare! Și bătrânii se scrintesc.

I. Agârbiceanu.

DIDINEL *

Are cinci anișori și jumătate; o rochiță albă cu trei volănașe plisate, lucrată toată de mânușița Tantei Zoe, numai din dantelă de Bruges; o cogeamite păpușe cu bucle adevărate și pantalonăși cu entredeux, o surioară dulce, pe Duduia Rodica, un mămic scump, pe Cucoana Elencu, și-un tatic chel și cu barbete, pe Conu Fanache Damian, maior în retragere. O singură slăbiciune mai are Conu Fanache, de când nu mai poate da pela cazarmă: vânatul; și-un singur prieten adevărat, pe Conu Grigoraș Corlătescu, tovarăș vechiu de bleștămășii. Conu Grigoraș, vădov pentru a doua oară, o mai rămas de an țarț, — de când cu seceta cea mare, — numai cu Muntenii din Vale, cu datoriile pe jumătate, și cu'n arțăgos de năduf, cam fără de leac. De as 'toamnă, de când s'o ales la al doilea de Senat, o pus ochii pe Duduia Rodica și cu tot beteșugul lui, și cu toți cei 53 de ani împliniți cunună în postul lui Săn-Pietru, s'o giuruit să nu-i scape cumva fata. Conu Fanache, după ce-o prins de veste cam cum stau lucrurile, o cântărit și iar o cântărit, cum e obiceiul Dumnealui, și 'ntr'o bună zi s'o hotărât deabinelea, cu toată jălania Coanei Elencu. Măine, — 11 Ianuar, — Duduia Rodica împlinește 17 ani. Pentru la prânz, o fost poftit înadins numai Conu Grigoraș, căci s'au înțeles Dumnealor de Sâmbătă seara la Club, ca să se hotărască atunci ziua de logodnă.

Mai de-o săptămână, Coana Elencu, Duduia Rodica și amândouă slujnicele, muncesc pe brânci, de cum se luminează și până se așterne învățoșat întunericul. Conu Fanache, înfășurat în halatul cel nou, tivit cu găitan, cu fesul pe-o ureche, și 'n papuci de catifea

* Din volumul: „Cum s'o despărțil Tanti Veronica“, ce va apare în curând.



Intrarea armatei române în Oradea-Mare.

grenat, bătuți la vârf cu mărgele cât gămălia boldului, inspectează cu deamănuntul odae cu odae, ungher cu ungher, așa cum își inspecta Dumnealui batalionul de 10 Mai. Didinel, mai cu poftă, mai fără de poftă, o trebuit să 'nvețe 2 poezioare, iar de când Conu Fanache s'o răstit amenințând-o cu degetul cel mare: „Să nu care cumva taticule, că-mi feșteleşti iacaua“, nu mai are liniște biata fată. Și apoi, nu zău, par'că-i un făcut nu șagă, de ce se trudește să le 'nvețe, de ce se 'ncurcă par'că și mai rău. În ajun, Conu Fanache după ce-o citit ca de obicei Coanei Elencu foiletoul, o ridicat binisor de tot abatjour-ul, o mai înălțat cu'n lat de deget fitilul, o aprins apoi amândouă lumânările dela toaletă, s'o potrivit drept în bătaia luminii, și tacticos și-o smuls unul câte unul cele câteva fire argintii din favorite, și și-o tușinat cu forficelele părul din nări. Cucoana Elencu s'o fricționat din belșug cu Eau-de-Cologne până la brâu, și-o strâns tot părul în hârtiuțe, și-și-o întins apoi cu mare băgare de seamă pe sofă, pantofii de atlas, ciorapii

de mousseline și rochia de faiu negru dela botezul Rodicăi.

S'o frânt de mult miezul nopții...

Pe tus trei îi ocolește par'că înadins somnul. Conu Fanache se răsucește când pe-o parte, când pe cealaltă, și 'nferbântat de neodihnă țese plan după plan. Ba c'ar trebui muncită via pe din două cu Movilenii, ba c'ar trebui tăiată dumbrava depe dâmbul lui Fuiogă, ba c'ar trebui mutată moara ceva mai de vale lângă răscrucea Surugiului . . . Coanei Elencu îi fuge gândul tot înapoi, înapoi la Fănel de-acum 29 de ani, când l'o cunoscut la nunta zapciului din Tătarești, și chipul lui Conu Grigoraș, ce i s'o 'nchegat deodată lămurit dinaintea ochilor nedepriși cu lumina candelii, o face să se oțărască toată. Și gândul nestrunit purcede iarăși hoinar . . .

„De 10 Maiu, când m'o zări în butca cu patru cai înaintași, să știi că plesnește de ciudă Mândăchiasca Șpițărului“ și ca prin farmec, i s'o ostoiet deodată și oftatul și lacrimile. „Ei, s'o deprinde și Rodica . . . când n'ai încotro . . .“ cască, se 'ntoarce gemând pe dreapta, își face cruce

și 'ncepe apoi a sforăi. Duduia Rodica, cu capul greu de nesomn și aproape amețită de depănarea amintirilor, tot mai scâncește când și când; numai Didinel o ațipit de mult cu ochii pe jumătate închiși și cu dreapta cercuită strâns peste mijlocul păușei. A doua zi, — Marți, — fix la 10 ceasuri, sania lui Conu Grigoraș o oprit scurt la scara de piatră din față, strejuită de doi lei mari cu labelle și coamele coșcovite de umezeală. Până s'aducă Ilinca un rând de țuică fiartă, cu măslina mari de Volo, Didinel trebuie să spună poeziile; așa hotărâse „programa” de cu seară Conu Fanache. În salonaș călduț de tot; nu se aude de cât duduitul înăbușit al parei, spintecat de pocnetul scânteilor, iar când și când, clinchetul zurgălăilor dela săniile ce liniază în sus și în jos, ulița mare. În zadar și-o tot rotit mititica ochii, nu-i chip de găsit vre-un reazăm. Pe canapeaua de lângă parejină, cu oglinda mare în 6 colțuri, Duduia Rodica, galbenă și trasă la față de nesomn, cu ochii pe fereastră și cu gândul slobozit aiurea, frământă de zor între degete un volumaș de Musset, cu scoarțele legate 'n mătase roz; Conu Fanache răsuțește tacticos o țigară, cu ochii țintă la ingerul bucălat din mijlocul bagdadiei; singur Conu Grigoraș, cu picioarele încrucișate ceva mai jos de genunchi, cu pântecile revărsat în voie și cu trabucul înfipt în colțul gurii, o privește blând prin monoclu. Ei, dar ochiul cela căscat tare de rotogolul de sticlă înrămat într'ansul, mai rău o tulbură. Dă să răsuțească capul, dar fără de voie privirea i se 'ntoarce tot spre ochiul căptușit cu pielea de geam. Picioarele o prins să-i tremure, iar ochisorii, mai mai să-i înnoate în lacrimi. Cearcă să-și dreagă glasul, oftează odată adânc, și se opintește să 'nceapă:

„Iese în grădină micul Ionel,
Azor și cu Mița fuga după el”...



TOAMNĂ

Frunze galbene pe jos
Tremurind în vînt grăbite,
Ruginite ... răvășite.

Ramuri goale, cer apos,
Picurări de neguri sumbre,
Umbre 'ntinse peste umbre,

Iar în zări spre cari-alungi
În zigzaguri, rînduri-rînduri
Nesfîrșitul stol de gînduri,

Nopti din ce în ce mai lungi,
Clipe-abia scăldate 'n soare
Călătoare ... trecătoare

M'am oprit privind 'napoi, —
Și 'n sfârșitul de lumină
Caut florile 'n grădină:

Oppleșite și 'n noroi
Bietele! ... cum stau plecate,
Scuturate ... înghețate...

Vreau s'alint durerea lor, —
Dar pălesc, căci îmi apare
O mai crudă sfoliare:

Sub al frunzelor covor,
În geroafe, pe narcise
Zace lumea mea de vise,

Zace cite-un colț de cer;
Ori vre-o dragoste firzie
Fuge ca să nu mai vie, —

Și mă simt tot mai stingher
Mai sfîrșit, mai fără vlagă,
În lumina toamnei vagă...

LUDOVIC DAUȘ

Ca de obicei, poticnește aicea; celelalte rînduri s'au topit par'că cu totul. Florile tapetului muiete 'n ceață, au purces să joace, întâi clătînându-se domol, apoi din ce în ce legănându-se mai amețitor; urechile îi țâue într'una, cerul gurii i s'o uscat, iar în pragul înghițitoarei, i s'o 'nțepenit iar nodul plînsului. Cu glasul și mai stins, și-abia ținându-și lacrimile, cearcă tot dela 'nceput.

„Iese în grădină micul Ionel...”

dar plînsul nestăvilît, gâlgăe acum în toată voia, sgâlțîindu-i trușorul.

Conu Fanache, mînios Dunăre, o hotărât să stea în picioare până s'o aduce al treilea fel de bucate. Dacă o 'ncercat să-l înfrunte Coana Elencu: „Da dă-i pace, că-i un copchil, bre omule” s'o încruntat,

o scrâșnit odată din dinți, și cu toată fața străină 'n casă, o 'ntrebat-o rar și apăsăt:

„Mă rog ție Elen, ași vrea să știu numai atîta: cine cântă la mine 'n casă, cucușul, ori găina?” Conu Grigoraș, dacă o văzut așa, n'o mai stăruit, ca să nu ațaje și mai rău focul.

Afară ninge cu fulgi mari și rari. Sub șopron, Culai, vizitiul lui Conu Grigoraș, freacă de zor când pe un cal, când pe cel'alt, cu'n șumuiog de fân. Răducan rîndașul, o 'nălțat în jurul cișmelei o matahală de zăpadă, i-o trîntit găleata scoafei pe-o sprînceană, i-o 'nțepenit două boabe de tăciune la rădăcina nasului, și-acuma, mulțămît de ispravă, cu căciula dată pe ceafă și cu mâinile 'nfipte în

șolduri, face haz cum îi bolborosește apa pe gură. Din fundul curții, se apropie Dudaș schelălăind ușor; zărind câinele, Didinel, fără să vrea, începe să depene poezioara în gând vers cu vers, și-o duce așa până la sfârșit de tot, fără să se mai poticnească undeva. E cald tare pe coridor, iar dinspre bucătărie dau năvală zăngănit de tacâmuri clătite 'n pripă, și miros călduț de cozonaci rumeniți. Curtea o rămas iar pustle; sub șopron, caii mai scutură de grăunțe traistele prinse pe după urechi. Dudaș, întăratat, schiaună răcăind cu labele în ușa bucătăriei; pe buza hornului dela spițarie, o stancă infoietă se dă huța scuturându-și aripele. Legănarea fulgilor, ca și albeața zăpezii cernută din belșug peste tot, îi obosește ochisorii: când și când câte-un scâncet doară de-i mai sgudue umerii. Doborâtă, își reazămă într'un târziu ușurel fruntea de geam, mai oftează odată din adânc, coboară apoi încetinel ploapele și toropeala o cuprinde toată . . .

Și-așa în seara ceia de 11 Ianuar, Conu Fanache Damian, o avut de tovarăș la tabinet în locul Coanei Elencu, pe Conu Grigoraș Corlătescu din Munteni, iar Duduia Rodica și Coana Elencu, au împărțit pentru întâia oară frățeste și durea, și necazul, cu Didinel.

Ion Dongorozi.



ODATĂ

Cînd treci, și-a ochilor scintei
Se pierd în lumile-ți senine,
Și gînd și suflet mi-le iei
Cu tine.

Sub cer albastru, rătăcești
Pe lunca 'n farmece vrăjită,
Și poate nici nu ști că ești
Iubită.

Și 'n urmă-ți tremură venind
Ne 'nvinsa dragostii povară,
Și florile pe cîmp s'apînd
Cu pară . . .

Și cum e zarea 'nflăcărată
Și codrul dornic și tăcut,
Odat' ași vrea să te sărut,
Odată.

G. TUTOVEANU

FINAL

Atât de-adânc s'a risipit în mine
Parfumul gurii tale 'mbălsămate
Încât aroma cărnii posedate
Mă urmărește 'n nopțile senine

Cu 'nșinuări subtile, detracate . . .
În suflet port castele în ruine
Și 'ndurerat, gândindu-mă la tine,
Plâng zorile de mâine 'ndoliate . . .

În tine eu iubesc zădărnica
Cu care minte 'ntruna vecinicia
Purtându-ne pe drumul larg al morții

Și 'n clipă de iubire și avânt
În care visul trece pragul porții
Simt sărutări de viermi și de pământ.

DEM. GÁLMAN

Ancheta noastră.

1. Este posibilă o apropiere sinceră între românii și ungurii din România?
2. Dacă este, pe ce tărâm? politic, economic sau cultural?

Continuăm și de data aceasta răspunsurile din partea personalităților maghiare. După răspunsurile d-lor Benedek Elek, Karácsony János, Józsika Sámuel, Ligeti Ernő, Tabéry Géza, Bernády György, — într'adins am lăsat mai la urmă pe d-l Keresztury Sándor, cel mai sincer doritor al apropierii româno-maghiare pentru care a și muncit mult în domeniul acesta, luptând și contra reacționarismului maghiar. Până acum se cunoaște în-deajung străduiala d-sale de a traduce în ungurește literatura noastră. După antologia poezilor moderni români, acum pregătește o antologie din nuvela românească și traduce câteva piese de teatru cari se vor juca încurând pe scenele maghiare. Lăsăm la justa apreciere a publicului răspunsul d-sale care ni se pare și cel mai sincer dintre toate cele precedente.

* * *

1. Dacă văd posibilă apropierea? Aceasta a crezut-o necesară și cel mai reacționar maghiar: Ștefan Tisza. Mi-a rămas vie în minte o conferință a lui din 1910 în Kiskunhalas, în care spunea maghiarilor din locul natal al lui Petőfi: „Interesele poporului maghiar și român sunt aceleași. În relațiile mele politice și în fața publicului de mult afirm aceasta: numai straturile geologice să fie înlăturate și imediat

se va clasifica comunitatea intereselor.” (Dacă nu din cuvânt în cuvânt, — dar în rezumat așa a vorbit.) În orice caz nu numai posibilă, dar văd apropierea un proces istoric încurând inevitabil.

Pe terenul politic uniunea personală a devenit forma în care se pot înmănuchia interesele comune. Că forma aceasta o văd favorabilă sau nu, e altă chestiune. Dacă este vorba de colaborarea politică — chiar dacă aceasta nu depinde de noi scriitorii — trebuie accentuat că ea ar provoca teama mai multor puteri vecine. Iar a nega că la București și Budapesta o asemenea aspirație încălzește creerii politicianilor, nu se poate, căci regimul reacționar al lui Horthy, fără conduita pasivă a statelor moștenitoare n'ar putea să dăinuiască. Reînvierea monarhiei n'ar dădea niciun rezultat, fiindcă evoluția Europei n'are interes să se edifice un nou castel-azil al reacției în poarta ei orientală. De aceasta s'ar bucura grofii din Ardeal, cari cu asemenea promisiuni au salvat deja mai multe moșii ale lor de expropriere, însă o politică de acest sens nu s'ar înrădăcina niciodată în sufletul maseilor. Până acum a avut înțeles ca statele moștenitoare să aibă teamă de un guvern democrat maghiar, dar astăzi când în Europa de mijloc și muncitorimea se trage tot mai la



Intrarea armatei române în Oradea-Mare.

dreapta, n'avem de ce să ne temem că o sinceră democrație maghiară ar aduce pericole revoluționare. Iarăși la Budapesta nu se poate face altcum o politică împăciuitoare. Numai o pace sinceră poate să ajute aci, care să nu fie condusă de rafinamentele politicii externe, ci de convingerea serioasă a principiilor. O politică reală nu se poate baza pe căsătoriile regale, cari duc acolo ca pe timpul germanilor în Albania, iar acum în Grecia, ne mai vorbind că acestea ar fi o imitație habsburgică.

Repet, nă vreau să descoper aici, dar nu se poate înțelege, că în timp ce în Ungaria țărani sunt aruncați în pușcărie și cuvântul liber înăbușit în gât, de ce contele Bethlen nu renunță la cetățenia lui română? Tendințele de „apropiere sinceră” ale magnaților din Ardeal sunt cunoscute acum. Tatăl lui Bánffy, ministrul de externe în țara lui Horthy, a adresat o scrisoare în secolul trecut lui Kogălniceanu în chestia uniunii personale, dar acesta a știut ce-are de făcut. Să fie și urmașii lui cuminți. România nu se va găsi în siguranță, până când la Budapesta nu va veni la putere democrația exilată, în emigrație. Numai aceasta se va resemna de evenimentele trecute și va vedea mai importantă o evoluție liberă și sigură, decât integritatea Ungariei.

2. Legăturile dintre maghiari și români sunt determinate de istorie și se poate schimba în orice mod situația din Europa: interesele românilor și maghiarilor vor fi întotdeauna comune. Până când marea putere a

Turciei a stat în poarta de Sud a Europei, ei au avut același dușman comun, chiar dacă perfidia grofilor pe căi ascunse i-au asmuțit pe unii contra celorlalți — apoi aceleași dureri de nații subjugate i-au constrâns la revoluția liberală din 1848. Și atunci aveau aceleași interese și numai politica rafinată și neagră a Vienei i-a convertit să lupte unul contra altuia. Viena a fost întotdeauna cauza că aceste popoare n'au mers pe acelaș drum și tocmai faptul acesta a fost documentul principal că Uniunea Austro-Ungară a distrus maghiarimea. Pentru satisfacția pretențiilor austriace Ungaria a fost silită întotdeauna să conducă o politică externă care niciodată n'a corespuns propriilor ei interese. Acum însă, și România trebuie să-și găsească posibilitățile relațiilor cu maghiarimea eliberată din ghiarele pajurei austriace. Nici nu mă întind la preponderența slavă, dar în viitorul apropiat al Europei îi așteaptă aceeași datorie. După încheierea contractelor de pace greutatea rezolvirii timpului provizoriu a fost împinsă pe umerii Europei mijlocii. Popoarele din Apus obosite de societățile diferențiate și de viața lor culturală par că au scăpat guvernarea din mâna lor și hăturile căzute în noroiu le-au ridicat popoarele dunărene. Ele sunt încă proaspete și au sânge curat: dela ele se așteaptă reîmprospătarea sângelui european. Afară de aceasta trebuie să ne gândim la posibilitatea evoluției unui mare stat rusesc. Puterile occidentale nu vor favoriza mai mult statele dunărene cari tind la o deplină inde-

pendență și în momentul când Rusia se va găsi într'o situație organizată și liniștită, industrialismul apusean va observa posibilitățile sale de răspândire în Răsărit. Până atunci și popoarele dunărene trebuie să se unească într'o tabără, căci altcum trec prin sита timpului. Așa dar e urgent să rezolvim și chestia izolării maghiare. În prezent maghiarii sunt nervoși și nehotărâți — ceea ce se și înțelege — dar e un comun interes ca fiecare semn de trezire al lor să fie utilizat, iar popoarele vecine să se apropie de ei.

3. De curând în coloanele acestei reviste am vorbit despre importanța schimburilor culturale. Abia acum citesc răspunsul d-lui Dragoș Protopopescu din Londra (Hiena III. 3) care găsește ideologică orice acțiune culturală: „vrem o politică reală” — răspunde d-sa scurt. Tot această convingere o are și d-l I. Teodorescu (Adevărul XXXV. no. 11711). Am un răspuns și la aceste păreri pesimiste: până când nu se vor înlătura prejudecățile din vremurile urii nu se poate naște o „politică reală”. Pedagogia lui Apponyi Albert a răspândit între masele maghiare credința că poporul român n'are literatură, e o nație balcanică, rămasă cu mult în urma căruței evoluției și întreagă cultura ei se rezumă în „mămăligă și opinci”. Domnii de mai sus vroesc să convingă pe Bethlen și pe Bánffy sau pe ceilalți grofi din Ardeal că nu este așa? Ei știu de mult acestea, — masele trebuiesc deștepate. Mai ieri când am recitat poezia „Călătorul” a lui Nichifor Crainic unui intelectual maghiar cu destulă vază, s'a mirat: „Cum, românii au poezi de așa valoare? Nici n'aș fi bănuit!” Aceste păreri trebuiesc înlăturate, celelalte vin dela sine. Din sufletul maselor cunoscute reciproc în acest mod, va înflori spontan pretenția unei „politici” accentuate de cei de sus.

Keresztury Sándor





CRONICA LITERARĂ.

O victimă a istoriei noastre literare.

Poetul Zacharie Boiu.

În unele dintre articolele mele precedente am atins chestiunea istoriei noastre literare, încercând s'o caracterizez în starea de provizorat în care scrisul românesc o prezintă.

Ascunzându-se după o interpretare greșită a înseși noțiunii respective și bazându-se pe o absență aproape desăvârșită a înțelegerii superioare artistico-estetice, ea este mai mult un istoric al literaturii de însemnătate social-politic-culturală.

Dar numai atât: istoricii noștri literari au sentimente și resentimente în legătură cu propria lor persoană. E cazul lui Eminescu în lumina istoricului I. Nădejde care, în a sa „Istorie a limbii și literaturii române”¹ face loc larg următorilor scriitori, despre cari o adevărată istorie literară nici n'ar trebui să vorbim; N. Xenopolu,² St. Besărebeanu,³ V. G. Morțun⁴, Const. C. Mille,⁵ D. A. Teodoru⁶ toți colaboratori și partizani ai politicii autorului manualului respectiv.

Aceasta ne dovedește că unii dintre istoricii noștri literari sânt pătimiși și politicieni — că judecățile lor nu s'întemeiează pe un criteriu științific — că, prin urmare, interesabile de castă, de curent ori de partid le întemeiază de cele mai multe ori că, cu un cuvânt, aceștia nu sânt nici istorici propriu-ziși nemișlinind condițiunea elementară a imparțialității.

Pentruca însă cercetarea noastră să fie mai eloquentă ne vom servi de un exemplu: vom urmări numele unui mare nedreptățit — o victimă tocmai a istoriei noastre literare — poetul canonic ardelean Zaharie Boiu, asupra operii căruia ne vom opri alțdată.

Concluziile la care vom ajunge vor fi uimitoare: poetul acesta face parte

dintre clasicii noștri și-și are, după-cum o vom dovedi, un loc precis în erarhia poeziei românești. Dacă totuși persistă a româna necunoscut — apoi aceasta se datorește unui complex de cauze dintre care cităm:

a) faptului că în mijlocul conflictelor social-naționale care s'au ținut lanț în Transilvania — poezia a fost lăsată pe planul al doilea și al treilea. Lucrul acesta apare mai evident dacă ne referim la clasificarea acesteia. Astfel — din poezia lirică — acela care a fost mai neglijat a fost *cântecul* cu toate subșpețele obiective. — tocmai din cauza sentimentelor ușoare care-l caracterizează — eliminându-l din sfera preocupărilor serioase, în vreme ce oda, și cu deosebire — oda eroică și socială, marșurile și imnurile aveau o deosebită considerațiune. Acestea și numai acestea formând stratul accidental și efemer al scrisului literar — e natural să fie îmbrățișate, tocmai prin sonoritatea lor, de istoria noastră literară. Iar faptul că autorul de care ne ocupăm ar fi avut momente de inspirație în această direcțiune, îl face cunoscut unora dintre acuzații noștri, care-i găsesc laude pentru opere-dedicații ca: „Transilvania”¹ publicată în bătrâna publicațiune transcarpatină, al cărei prim-redactor a fost între 1891 și 1895, la jubileul de 25 de ani al acesteia sau „La inaugurarea portretelor preșidenților Asociațiunii”² dată tiparului în acea împrejurare.

b) Dar Zacharie Boiu eră cleric și această calitate, căpătată târziu, îl interesă și pe el dacă nu să și renege, dar desigur să-și tăinuiască acele „păcate ale tinerețelor” — care i-ar fi diminuat autoritatea sacro-sanctă în ochii turmei credincioase.

O dovadă mai mult în acest sens sânt puținele cuvinte care s'au pronunțat și s'au scris cu prilejul morții acestuia³. Le găsim abia prin 2—3 gazete de peste Carpați, ca necroloage, pelarg în „Telegraful român”⁴ și în discursul funebru al asesorului consistorial N. Ivan⁵.

Intr'adevăr dacă ne vom referi la acesta din urmă — vom găsi în el amintindu-se despre: ideile lui politice, familia și studiile lui, felul lui de gândire, despre activitatea lui didactică și oratorică, despre considerațiunea deosebită pe care i-o arătașe marele Andreiu Șaguna, despre orice, însă, fără să se sacrifice însă o vorburiță pentru cele câteva zeci de poezioare — pe care Zacharie Boiu le împrăștiase fără milă prin foile de dincolo.

c) Se poate că și modestia lui și de ce nu chiar faptul că

d) și-a tipărit opera cu celebra ortografie-enigmă a lui Cipariu — să fi contribuit la nedreptățiunea lui.

e) Împrejurarea însă care trebuie să-și asume, indiscutabil, întreaga răspundere a acestei situațiuni e istoria noastră literară — felul cum se scrie la noi această disciplină, dacă nu negliind autori pe deantregul, desigur trecând cu vederea, de multe ori, elementul permanent al sufletului lor.

Deoarece însă poetul nostru nu e privit la fel de toți istoricii noștri literari vom stabili dela început câteva categorii:

I-a coprinde pe aceia de cari ne-am ocupat (A. Densușianu, I. Nădejde) — și pentru cari acest om de cultură și de literatură, acest preot, ziarist, om de școală, luptător, poet, autor didactic, predicator n'a existat sub niciuna din aceste multiple înfățișeri.

În aceiași intră încă doi istorici literari:

Profesorul Ioan Lăzăriciu din Deva care și-a făcut studiile gimnaziale la Sibiu și a tipărit o „Istorie a literaturii române” în vechea tipografie W. Kraft¹. E drept că autorul se folosește de subtitlul: „în usul tinerimii studioase” care însă nu i atenuiază situațiunea deoarece — am spus-o — Zacharie Boiu e o valoare literară și culturală incomparabilă cu a atâtor non și pseudo valori, din aceste puncte de vedere, de care abundă lucrarea de care ne ocupăm și dintre care ne luăm permisiunea să menționăm pe: Moise Soran Noacul², Vasile Maniu³, Nicolae D. Popescu⁴, Ioachim C. Drăgescu⁵, Miron Pompiliu⁶, și Vasile Bumbacu⁷.

¹ Sibiu 1884.

² Idem. Ibidem pag. 143.

³ " " " 165.

⁴ " " " 169.

⁵ " " " 174.

⁶ " " " 174.

⁷ " " " 174.

¹ Iași 1886.

² Ibidem pag. 479.

³ Ibidem pag. 244—248.

⁴ Ibidem pag. 480.

⁵ Ibidem pag. 481.

⁶ Ibidem pag. 482.

¹ Transilvania 1895 pag. 3.

² Transilvania 1894 pag. 7.

³ 24 Octombrie 1903.

⁴ Sibiu — 1903 — 25 și 28 Octombrie.

⁵ Ibidem pag. 486—487.

Al doilea e profesorul de dincoace de Carpați, Gh. Adamescu, co-autorul celor mai cunoscute manuale didactice și autorul celei mai populare și mai editate istorii literare românești care, în niciuna din numeroasele înfățișări și edițiuni ale lucrării sale nu găsește o mențiune fugitivă pentru . . . cel puțin pentru înaintașul său, autor de cărți didactice, transcarpatin.

În totul 4 istorici literari — A. Densușianu, profesor la Iași, d. I. Nădejde, conducător al mișcării socialiste și socialist-publiciste tot dela Iași, Lăzăriciu, profesor la Deva și d. Gh. Adamescu, profesor la București și, prin ei, vreo 14 manuale de istorie literară în care un nume de însemnătate aceluia care ne interesează, nu există de loc. Paul I. Papadopol.

NOTE

Iarăși limba românească

Două ziare din București (unul politic, altul artistic) s'au apucat la certărie pe chestii de limbă. Ziarul politic a atacat (și pe drept cuvânt) pe un redactor al celui alt ziar că schimonosește limba românească. Desigur că nici nu se putea altfel decât adversarul să răspundă, și să răspundă cât se poate mai brutal. La acest răspuns a urmat alt răspuns al celui alt în care transportă pe „Coana Kirița” dela Iași la București, în redacția ziarului cu pricina.

Autorul ultimului răspuns e prea indulgent. Coana Kirița nu s'a mutat la București. Ea colindă prin toate orașele noastre, până la cel mai neînsemnat orașel de provincie. În toate aceste orașe pe Coana Kirița o găsești la vază. După ce ți-a împuiat urechile cu bălbăirile ei chinezești, în tren, o întâlnești apoi mereu la restaurant, la cafenea, în saloane, la teatru, la sezători și la toate adunările. Și Coana Kirița scrie, toarnă cuvinte cu grămada și consumă teancuri enorme de hârtie, ca să nu fie înțeleasă de nimeni; apare la tribună și vorbește, vorbește, vorbește . . . Strigă cuvinte sunătoare de cari te doare urechea, construiește fraze nesfârșite și dă din mâini. În schimb, și mulțimea dă din umeri . . .

Și știți ce operă nepieritoare desăvârșește Coana Kirița? . . . Ea contribuie la îmbogățirea limbii românești. Limbuția ei nu mai încapă în tiparele acestei limbi. Ne trebuie cuvinte noi, expresii noi, franțuzești, nemțești, englezești, numai străine sau neînțelese să fie. Și-aceasta e o fală; un merit pentru care trebuie să-i rămânem recunoscători, ba să-i mai ridicăm și statue după moarte, căci Coana Kirița a fost scriitoare de talent, a fost ziaristă, oratoare, diplomată sau mai știm și noi ce? Indrăznești cumva s'o contrazici? Ași, ți-ai găsit dascălul! Veți primi răspuns că ești incult și nici idee n'ai despre limba cultă, cu alte cuvinte ești țaran . . .

Ah! țaranul, țaranul dela care sorbi cuvintele de miere, cuvintele pline de înțeles, simple dar adânci; țaranul acesta care te uimește cu poveștile lui, care, și toarnă toate gândurile într'o limbă bogată, puternică sau moale, aspră sau blândă, curgătoare ca un cântec bătrânesc! Țaranul a



CRONICA TEATRALĂ.

Teatrul Regina Maria din Oradea-Mare.

Legenda încoronării de Mircea Rădulescu și Ginerile D-lui Prefect de P. Gusti.

În toamna anului acesta orașul nostru a fost mult mai nenorocos. Deși avem aici un teatru mare și frumos, și deși era vorba ca să se stabilească într'un fel oarecare o trupă românească la Oradea-Mare, până acum n'am avut nici-un sem despre aceasta și nici o manifestație teatrală românească pe scena acestui teatru. Abia acum s'a abătut și pela noi compania Niculescu-Buzău și Mișu Fotino cu Legenda Încoronării și Ginerile d-lui Prefect.

Piesa d-lui Mircea Rădulescu „Legenda Încoronării” o lucrare bună și conține versuri de o structură puternică. Dar piesa aceasta trebuie interpretată de artiști cum se cade. La Oradea-Mare — și credem că tot așa și în celalte orașe — am asistat la o interpretare în general slabă. La ce folos că d-l Fotino a fost un admirabil „soldat necunoscut” declamându-și impecabil rolul sau d-l P. Vasiliu în Neamul, pe când Patria d-rei Margareta a cântat versurile dela început până la sfârșit, ca un copil de școală primară? Pe lângă acestea dintre cele cinci țărișoare: Muntenia, Moldova, Transilvania, Bucovina și Basarabia, cum este scris în piesă, au apărut pe scenă numai două, nici noi nu știm care dintre ele. Boeri,

voevozi, arcași? . . . Nici pomeneală! Nefericit gând au avut artiștii ca să vândă în seara reprezentației broșura cu întreaga piesă; altminteri lumea n'ar fi putut observa așa de repede lipsurile. Dar în orice caz spectatorul nostru a fost indulgent și-a apreciat mai mult munca și oboseala artiștilor într'un turneu de propagandă.

Ginerile d-lui Prefect e plăcut mai mult publicului, fiind și mai bine jucată. Piesa e destul de cunoscută publicului românesc și chiar celui orădean, ca să nu mai insistăm asupra subiectului.

O interpretare foarte hazlie — dar într'un limbaj cam de mahala — a avut d-l Fotino în rolul ginerelui.

D-l Niculescu-Buzău cu umorul cu care a mai avut ocazie să apară pe această scenă, a prezentat publicului un Iorgu Dadilov fără nici-un defect, iar d-l C. Niculescu și-a însușit o ținută demnă în rolul prefectului.

În celelalte roluri amintim pe d-ra Margareta, care e lipsită de calități suficiente pentru a o numi artistă și pe d-ra Elena Teodorescu care se emoționează și uită cuvintele ca o fețită în cursul inferior de pension.

Artiștii au fost răsplățiți cu multe aplauze.

Atragem atenția însă trupelor de teatru că dacă pornesc în turneu cu ansambluri slabe, riscă să joace în săli goale. Publicul a observat lucrul acesta și devine din ce în ce mai indiferent la turneele teatrale. Astăzi când un bilet de teatru costă atât de scump, publicul pretinde în schimb artă serioasă.

putut să toarne versurile unei poezii nepieritoare, de o valoare la care de-abea s'au ridicat câțiva poeți; țărâna a închegat atâtea povești și basme nesfârșite de o frumusețe și bogăție pe care mai rari prozatori au atins-o, iar în ceea ce privește strigăturile populare, de pildă, epigramele noul nu se pot compara cu ele . . . Dar ce știu despre acestea scribii noștri? Lor le trebuesc cuvinte noi pentru îmbogățirea limbii pe care nici n'o cunosc, pe când bogăția limbii românești stă risipită pe la sate. Oare, nu-i mustră cugetul pe acești distrugători de limbă? Nu obsearvă ei că sunt ridiculi, când toacă papagalicește niște vorbe fără nici-un rost? Pun prinsoare că cea mai mare parte din ei nici nu le înțeleg. — Și adevărata limbă românească, bogată, frumoasă, numai țărânul știe s'o vorbească.

O precizare . . .

Confrații noștri unguri dela Budapesta nu mai încetează și nici n'au de gând să mai înceteze vreodată strigătele de durere în fața lumii, atrăgând atenția Europei și chiar Americii asupra nedreptății ce li s'a făcut odată cu deslăpirea Ardealului, rupt dela sânul patriei maghiare, sân despre care se știe îndeajuns cum și-a alăptat feciorul. Ar trebui ca să deschidem istoria și să le arătăm vecinilor cât drept au ei asupra Ardealului și modul cum și-au însușit acest drept, căci Ardealul mai înainte a trăit o viață independentă sub guvernatori: când români, când maghiari, și mai sunt câteva zeci de ani până să se împlinescă un secol de când în urma uneltirilor murdare dela Viena, au reușit să și-l alipească în mod rușinos.

Noi într'o însemnare scurtă nu deschidem istoria, ci ne mărginim a le arunca în față însăși precizările lor asupra viitorului Ardealului. Din întâmplare ne-a căzut în mână un exemplar din anul 1871 al vechei reviste maghiare „*Tara Ungurească și Lumea Mare*” (Magyarország és Nagyvilág), care apărea la Budapesta. Răsfoind paginile acestei reviste am dat peste un articol cu titlul „*Scrisori aredelene*” (pag. 144) semnat de un anume *Sincerus*. Iată ce spunea acest *Sincerus* la anul 1871:

„In Ardeal sunt trei nații despre cari putem vorbi: maghiarii, sașii și valahii. Toate trei sunt înapoiate în evoluție. Cei mai înapoiați sunt valahii, dar tocmai pentru aceasta sunt și cei mai înaintați. Timp de 7—10

secole ei au stat în nemișcare, dar acum au pășit înainte și și-au înălțat glasul. — Maghiarii și sașii stau pe baza unei tradiții de 800 ani, însă temelia aceasta s'a clătinat și astăzi înclină spre ruinare. Azi-măine o găsim în ruină. Într'o astfel de situație obosită și stricată e imposibilă a putere și viață nouă. — Prin acestea am vrut să dovedesc argumentul meu paradoxol de mai sus, care, cu alte cuvinte, arată că *în Ardeal, trecutul e al maghiarilor și sașilor, pe când viitorul îl țin în mână valahii.*”

Am copiat acest pasagiu fără modificări și trimitem pe maghiarii soviniști să-l caute și să-l recitească și ei spre a se convinge de precizarea ce se făcea încă pe la anul 1871. Ce să mai zicem noi acum!?! . . .

IGNOTUS

(Hugo Weigelsberg)

În primul număr al „*Culiselor*” (revistă teatrală în limba română și maghiară, care apare în Cluj) scriitorul maghiar *Ignotus*, venit de curând în Ardeal se adresează către intelectualii români, propunându-le să înlăture spiritul lor țărănesc și să se adapteze perfect unei mentalități orășenești; să se „intelectualizeze” cum ar zice *Ignotus*.

Ignotus, cel puțin după nume, ne este cunoscut încă mai de mult. Când am aflat că vine în Ardeal ne-am bucurat, gândid că va aduce un spirit mai împăciuitor în cugetul maghiarimei de-aici. Dar acum să ne ierte, căci de astfel de sfaturi n'avem nevoie. Scriitorul maghiar ar dori cu orice preț ca spiritul rețetei sale să judeo-mercantilizaze și literatura noastră. Nu vrem pentru nimic în lume să disprețuim literatura maghiară a unui *Madách Imre*, *Petőfi Sádor*, *Arany János* sau a unui *Ady Endre*, pe cari i-am recunoscut de mult în toată valoarea lor, dar observăm că aceste personalități ilustre nu s'au născut în atmosfera orășenească a lui *Ignotus*. Cu introducerea mentalității orășenești în literatura maghiară, tovarășii lui *Ignotus* n'au făcut altceva decât au evreizat-o, născocind formula că *poet modern poate fi numai acela care e sifilitic sau care poate să bea absint mai mult.*

Acum când ne dăm bine seama unde a ajuns în Occident spiritul ros de boale al orașului, știm noi ce trebuie să facem pentru ca să nu cădem în aceeași criză. Suntem un popor menit să creeze, iar nu să copi-

eze. Poporul român are tocmai norocul acesta că intelectualii săi n'au nervi stricați și nu de mult au ieșit dela sate cu putere strămoșească în vinele lor. Singura garanție a viitorului și a vieții noastre democratice este că în societatea noastră n'a putut să se înrădăcineze încă ierarhia în conducere a tovarășilor lui *Ignotus* și la noi capacitatea și talentul predestinează pe conducători. Mulțumim pentru sfatul de mai sus, dar nu vrem să ajungem și noi pe urma lor.

S'a găsit să ne dea sfaturi tocmai *Ignotus*, bunul prieten al lui *Andrássy Gyula*; ar face mai bine să'mblânzească pe cei dela Budapesta. Și nici acolo țărânii n'ar trebui înlăturați — partidul lor a cutezat mai întâi să se declare anti-iredentist — ci tocmai prietenii lui *Ignotus*: grofii cari vroesc reîntronarea habsburgilor. Mai ieri scria *Ignotus* că venind în Ardeal s'a întâlnit la Viena cu prietenul *Andrássy*: de ce nu i-a spus acestea? Noi nu suntem curioși.

Domnul *Ignotus* se crede grozav de *potentat* în Ardeal. Il vom urmări cu atenție, însă să nu uităm un lucru: știm că *Ady Endre* în ultimii ani ai vieții sale n'a fost în bune legături de prietenie cu d-sa și cu garda d-sale și dacă ar mai fi trăit, nici astăzi nu s'ar fi angajat în serviciul *Atheneum*-ului, cea mai iredentă întreprindere din Budapesta. Și încă ceva ceeace nu înțelegem: de ce și-a părăsit *Ignotus* tovarășii din emigrație? Nici aceștia nu sunt destul de progresivi? Noi așa eram convinși.

Ni se pare că *Ignotus* mai bine ar fi apreciat la Budapesta. De-altfel Clujul, în cariera sa, nu pare a fi decât ultimul popas în drumul ce-l duce într'acolo.

Și-acum, rămăe vorba 'ntre noi, nouă ne pare cam simptomatic infocatul maghiarism al domnului *Ignotus*. După numele adevărat — *Hugo Weigelsberg* — n'ar bănui nimeni ca strămoșii d-sale să fi prins pește pe malul mării Azov. Oare, l-ar recunoaște *Arpad* de urmaș al lui? . . .



Cultul morților.

Asistam la o reprezentare dată de curând de artiștii teatrului unguresc „Regina Maria“ prin care sărbătoreau centenarul nașterii genialului poet Al. Petőfi. Cei mai buni artiști ai acestui teatru s'au repezit însuflețiți ca să contribuie fiecare cu o părțică la această sărbătorire. S'a declamat mult și bine din opera poetului, poeziile melodizate s'au cântat cu foc, s'au jucat piese într'un act sau traduceri făcute de Petőfi din Shakespeare, din fruntea cărora n'a lipsit o conferință entuziastă, ca apoi reprezentarea să se termine cu minunate tablouri feerice în versuri, dedicate geniului maghiar, reprezentat prin Petőfi.

Și publicul maghiar a dat busna în seara aceea. Sala supra-ticsită gema de atâta suflare. Dela cel mai mic până la cel mai mare și delat cel mai bogat până la cel mai sărac, toți au simțit datoria să ia parte cu sfințenie la sărbătorire.

Pierdut în publicul acesta numeros, gândul îmi fugea în altă parte. Maghiarii sărbătoreau cu toții pe Petőfi, iar eu, singur, sărbătoream în taină pe Eminescu. Și tot atunci mi-au apărut în față vitrinele librăriilor ungurești încărcate cu operele scriitorilor lor. Ori încotro mi'ntorceam privirea zăream volumele lui Petőfi, legate în pânză, pe hârtie scumpă, — pe cari cititorii le cumpără și le păstrează ca pe niște icoane sfinte. Pretutindeni zăream chipul său la diferiți ani, executat artistic și încadrat în rame scumpe.

Tot astfel și cu ceilalți scriitori ai lor: sunt editați și para-editați la nesfârșit în condițiuni tehnice superioare. Și fiecare volum îl găsești în biblioteca intelectualului ungar, până și a celui mai modest cititor.

Și mi-a apărut în față vitrinele librăriilor noastre apoi, în cari abia ici-colo de mai zărești vre-un volum prăfuit care închide sărăcăcios opera unui Eminescu, Creangă, Coșbuc, etc. și care zace poate ani întregi până să fie plătit din micile economii ale vre-unui elev de școală.

Cât de mult ne lipsește nouă cultul morților! E păcatul pe care însăși noi nu ni-l vom erăta niciodată. Suflete mari cari ne-au aruncat în lumina omenirii, cari au gândit și-au scris numai pentru cinstea și fala neamului lor, — sunt îngropate în uitare și înconjurate de nepăsarea noastră. Cele mai prețioase comori le îngropăm în

noroiu fără pic de remușcare. Și se coclesc și ruginesc acolo!

Ar fi bine să luăm pildă dela alte nații. În Occident au loc aproape lunar, mai la toate popoarele, sărbători mari în amintirea iluștrilor dispăruți. De multe ori ne alăturăm și noi la sărbătoririle străinilor, pe când ai noștri au fost uitați dela sunetul primilor bulgări de pământ ce le-au acoperit corpul. Oamenii mari sunt ai întregii omeniri, dar asta nu'nseamnă că pe ai noștri să-i neglijăm.

Eminescu, din Oradea-Mare a apărut mai întâiu în poezia românească. În „Familia“ neuitatului Iosif Vulcan au văzut lumina mai multe dintre lucrările sale dela început. Și mai târziu chiar pe străzile acestui oraș a rățâcit tânărul Eminescu sărac și flămând. N'ar fi oare timpul ca să i-se ridice aici un monument? Și dacă atâta ar fi prea mult pentru noi (!), am putea să ștergem păcatul nepăsării sau neglijenței noastre de până acum cel puțin print'o sărbătoare în amintirea lui, — care să trezească sentimentele celor cari azi pășesc neștiutori pe aceleași străzi pe care cândva a rățâcit mai multă vreme Eminescu cu sufletul sfâșiat de durere. Poate inimile lor vor vibra mai mult atunci și vor iubi mai mult geniul neamului lor.



Eug. Boureanu: Intr'o noapte da vară și Comoara logofătului.

D-l Boureanu e unul dintre cei mai valoroși nuveliști ai noștri în timpul din urmă. Până acum, am urmărit cu încredere opera d-sale risipită prin diferite reviste și pe care autorul a adunat-o în două volume, cari vor rămâne adânc încadrate în literatura românească. Limba d-sale e românească și ne pare bine că în această limbă un scriitor poate să desăvârșească lucrări de valoare, pe când alții se plâng zilnic de sărăcia ei. Scrisul d-lui Boureanu e curgător, ritmic și melodios ca un cântec vechi, popular. Povestirea te atrage și prin simplita-

tea graiului, care pe atât pare mai mișcător și mai atractiv.

Primul volum începe cu o nuvelă caracteristică în scrisul românesc. Mihuț era un lăutar. Umbla cu tovarășii lui din sat în sat și partea lui o dăruia întotdeauna celorlalți, cu vorbele: „Măi... ce știți voi?... Ce mi trebuie mie banii ăștia, măi?... Eu pot să-i dau oricui... că tot calic am să mor!... Da, ce știu eu nu știe nimeni!... Eu atât știu, că n'am ce face cu banii! Eu am avut altceva, măi!... Și acela nu l-aș fi dat nici ispravnicului, ... dar mi l-a luat altul și nu știu cine mi l-a luat!... Eu cu banii n'am ce să fac!“ Și tot așa, până când într'o bună zi se pomenește în fața horii cu-o trăsură boerească. Mihuț a rămas trăsniț. Prea sămăna grozav doamna aceea din trăsură cu Mărina lui, pe care i-a furat-o cineva și de care nu mai știa nimic. De-atunci Mihuț n'a mai cântat. Pâdea pe lângă curtea boerească până când este prins și bătut. Și într'o noapte când cânta mai duios în livada vecină, el se trezește lângă el cu Mărina, căci ea era cucoana. Dar Mihuț în urma îmbrățișărilor ei rămâne de piatră: Nu, asta nu-i Mărina! E o cucoană!... Și Mihuț pleacă iar să se piardă în lume.

Citind această nuvelă numai și ar fi deajuns să ghicești că ai în față un scriitor, un artist care stăpânește scrisul, pentru care nu există nici-un secret al scrisului și care pătrunde cu limpezime în adâncimea sufletului omenesc. Din acelaș volum te cuprinde puternic tot sbuciumul și durerea maicii Tatiana din „Taină lacului“, Giovanni din „Fanta“ și la rând toate bucățile cari formează cuprinsul primului volum.

„Comoara logofătului“ estenuela care a împrumutat și titlul volumului al doilea. — După moartea „logofătului“ chelle cad în mâna Ralucai, o îngrijitoare care îi procurase multe clipe frumoase logofătului. Raluca și bărbatul său, pristav la curte, descuie comoara și pun mâna pe toată bogăția lui. S'au mutat în altă parte apoi și sunt boeri. Dar cucoana Raluca se usucă zi cu zi și n'are o clipă de odihnă: par'că tot aude strigătele mortului. Comoara logofătului în loc să le aducă fericire, le-a furat și puținele zile de liniște pe cari le mai aveau de trăit.

În acelaș volum te înmărmurește „Povestea unui haz“ sau „Vinova-

tu" care te revoltă contra ticăloșiei omenești.

Cu un cuvânt proza scriitorului Eug. Boureanu are viață. Eroii săi se încarnează și îți rămân vii în minte. Volumele sale vor rămâne crestate pe răbojul literaturii noastre.

Vasile Al.-George: Pământ, poezii. Vasile Al.-George e apreciat mai demult în poezia noastră. D-l Petre Groza a săvârșit o faptă laudabilă, editându-i un volum de poezii. Altminteri poate aceleași poezii aveau să lăncezească vreme lungă în sertarul modest al poetului.

„Pământ” este primul volum cu care poetul Vasile Al.-George pătrunde în vitrinele librăriilor noastre, care gem înșesate de tot felul de volume netrebnice. Extragem versuri ca:

O, Timp, prin care viața își caută poteci,
Prin tine trece lumea, ori tu prin dansa trecii?...
sau :

O, Timp ce curgi în șirul de ani ca un puhoi,
Ne pierdem noi prin tine sau tu te pierzi prin noi?
(Timpul).

Din toată poezia d-lui V. Al.-George se înalță un strigăt de durere. Durerea s'a contopit cu sufletul poetului în care și-a îngădit un cuib durabil. Toate stâncile muntelui durerii par'că s'ar fi prăbușit în sufletul său:

În sufletu-mi acuma suflă vântul
Ce 'mpreunează cerul cu pământul
Și ca din harfă a pornit cântarea
Ce-o 'ngână codrul și o geme marea...

Dar mai profundă liniștea revine...
Străin și singur mă găsesc pe drum;
Amurg pe piscuri, și amurg în mine,
Nemărginiri de negură și fum...

(Străin și singur).

Și ca să dăm un exemplu de duiosie simplă, dar pătrunzătoare, cităm în-treg „Minerii” :

Noi suntem frați, sărman miner,
Deși n'avem aceeași mamă :
Săpăm adânc, săpăm mereu
Și nimeni nu ne bagă'n seamă.

Iar când cu bulgării de sare
Ne ridicăm biruitori,
Ni-i ia mulțimea... După alții
Pornim din nou la lucru'n zori.

Și 'n timp ce noi cu trup, cu suflet,
Zvărlim în lume bogăția,
Ne mor de foame copilașii
Și goi ne lasă sărăcia...

În toate versurile se sbate un suflet sfâșiat de durere, un suflet care își încheagă cântecul din propriile gemete de durere, dela filozofie până la pastel.

La urma volumului mai găsim câteva traduceri din cele mai reușite.

Alexandru Bilciurescu: Morții, versuri. D-l Al. Bilciurescu vrea să arunce bacovianismul bolnav, decadent, în atmosfera sănătoasă a satului. Toți morții volumului acesta sunt încadrați în decorul satului. Toate făcliile ard în căsuțele dela țară și moartea se plimbă numai pe ulițele satelor, a căror înfățișare dacă a cunoscut-o cândva poetul, acum se vede de departe c'a uitat-o. D-l Bilciurescu poate să fi fost țăran vre-odată, dar acum nu mai e țăran. Ca să transporti poezia de mai sus în atmosfera sătească, pe lângă un mare talent, trebuie să fii și țăran, cu adevărat suflet de țăran. Poetul *morților* însă s'a închis în aerul decadent al orașului prin fereastra căruia abia de mai poate zări prin fum o arătură pe care și-o închipue c'ar fi un sat.

Noi, citindu-i volumul, n'am simțit de loc aceasta. Plutește o atmosferă nici orășenească, nici țărănească. Am găsit multe strofe neînsemnate. Dintre ele însă, nu tăgăduim, se răzlețesc unele care ne face să credem că d-l Bilciurescu va scrie lucruri de valoare mai târziu. Astfel remarcăm „Fețița moartă” plină de duiosie și delicatețe singura poezie care scuză pe celelalte.

D-l Bilciurescu a publicat foarte mult prin reviste. Dece nu și-a adunat d-sa acele poezii? Poate că acest volumaș a fost numai un capriciu, o atitudine trecătoare. Ori piatra încercării?

REVISTE

Lamura (anul III. nr. 12) București. „Cultură mulțimii! Sunt cuvintele pe care le auzi des, mai ales dela războiu încoace.” Așa își începe d-l I. Simionescu, în fruntea revistei, articolul „O instituție culturală”. Astăzi când vedem că și țările mult mai înaintate își înmulțesc și întăresc mijloacele pentru luminarea poporului, cu atât mai mult trebuie să ne gândim și să muncim sincer și sânguinos la răspândirea culturii pe toate ulițele poporului nostru. — Mai de departe d-sa evidențiază însemnătatea unei instituțiuni ca „Fundatia Principei Carol” care și-a propus să muncească din răputeri pentru cultura poporului românesc.

În același număr găsim un articol „A răspândi o idee” de d-l D. Pompei, foarte instructiv, din care extragem

sfârșitul: „A răspândi o idee! Frumoasă misiune! Dar, bag de seamă că e un dar — și darul nu e dat orcu!”

După o frumoasă nvelă de Septimiu Popa, găsim articole semnate de d-nii Emil Pușcariu, I. Rădulescu-Pogoneanu, Elena I. R.-Pogoneanu, S. T. Kirileanu, I. Dragomirescu.

Insemnări și cronică pedagogică desvoltate.

Drum Nou (anul I, nr. 8) T. Măgurele. Într'un orașel de provincie d-l Nedelescu-Zlotești scoate cu sârguință o revistă cu titlul de mai sus, care ne sosește cu fiecare număr tot mai îngrijită. Nici nu tragem la îndoială că dacă directorul ei își va depune aceeași străduință (poate și aceleași sacrificii) de până acum, revista „Drum nou” va reuși să dea îndrumare literaturii de provincie.

Rostul prețios al revistei și literaturii îl tratează în acest număr, just, d-l A. Branște.

Găsim poezii bune de V. Corbasca, Al. Iacobescu, Const. A. I. Ghica și o poezie de Szép Ernő, admirabil tradusă din ungurește de Iustin Ilieșiu. Mai departe semnează articole și proză A. Nour, Paul Mihăescu, G. Mihail-Zamfirescu, dintre cari remarcăm un articol tăios al d-lui C. Nedelescu-Zlotești. — Se dă o atenție frumoasă și însemnărilor literare.

Muzica (anul IV, nr. 5). La București apare o revistă de muzică, bine îngrijită, care însă mai întotdeauna trece neobservată printre numeroasele noastre publicații de tot felul. Se vede că inițiatorii săi, în decursul celor patru ani însemnați pe frontispiciu, nu și-au dat nici-o osteneală să atragă puțină reclamă pentru revistă. Ne pare curios: într'o țară ca a noastră, unde în ultimul timp mai cu seamă, muzica a luat un avânt simțitor, o revistă serioasă de muzică trece cam neobservată. Dar meritul conducătorilor ei cu atât este mai apreciabil.

Numărul de față începe cu un necrolog la moartea compozitorului român *Ion Scărlătescu*, menționând cu durere că un compozitor care face fală neamului românesc, la noi a fost puțin încurajat, ba lăsat neștiut și chiar hulit de unii, pe când în străinătate era mult mai bine văzut, mai cu seamă la Viena. — Într'un al doilea articol ni se vorbește de „muzicantul și poetul Ion Scărlătescu”.

Revista mai conține interesante articole în domeniul ei și însemnări bogate, referitor la mișcarea muzicală.

Gândul nostru (anul I. nr. 18) Iași. Câțiva scriitori mai tineri din Iași scot revista bilunară cu titlul de mai sus, care își continuă cu perseverență apariția. Nici nu ne închipuim că entuziasții confracți ieșeni sunt scutiți de inevitabilele sacrificii materiale. Cine scoate o revistă literară astăzi trebuie să-și pună la bătaie micul său salariu sau în alt caz să-și vândă hainele ca să poată continua apariția revistei.

Totuși „Gândul nostru” se menține. În jurul ei pe lângă scriitorii cunoscuți s'au mai grupat și alții noi cu calități promițătoare. În numărul de față alegem poezii de Elena Farago, B. Luca, Eugen Constant, Sabina Georgescu, R. Bardeș și G. Lesnea (un tânăr lucrător din tipografia în care se imprimă revista), precum și o duioasă schiță de poetul D. Iov.

MEMENTO

În 28 Noembrie a. c. a avut loc în Oradea-Mare un concert dat de baritonul *N. Apostolescu*, dela Opera din Cluj și d-na *Rita Mărcuș*, fostă primadonă la Opera din Viena.

N. Apostolescu este cunoscut publicului nostru. Cu toată tinerețea lui a reușit să se impună puternic auditoriului prin seninătatea sa, prin organul puternic și prin trecerea cu ușurință prin cele mai grele bucăți de muzică.

D-na Rita Mărcuș, posedă un rar talent și ne-ar face cinste pe oricare scenă de Operă. Vocea d-sale lină, ne amintește doina din fluer. De data aceasta și-a ales cele mai dificile compoziții pe cari le-a executat cu o măiestrie rară. — Pe lângă acestea am asistat la câteva duett-uri cari au cucerit întreaga sală.

Amândoi artiștii au fost răsplătiți cu nesfârșite aplauze.

Aflăm cu plăcere că tenorul *I. Indrieș*, îndeajuns de cunoscut publicului orădean încă din anii trecuți, va da un concert în orașul nostru, în ziua de 7 Decembrie. Pe lângă fragmente din opere străine, d-l *Indrieș* și-a alcătuit jumătate din program cu doine și cântece românești, pe cari le cântă cu un rar talent. În toate orașele unde a concertat până acum, acestea din urmă au produs ovațiuni. Sperăm că și în Oradea-Mare, tânărul cântăreț va avea un succes desăvârșit.

La 1 Decembrie a. c. se va inaugura în orașul Satu-Mare monumentul „Soldatului necunoscut.” Vor asista la inaugurare mai multe personalități marcante.

Cartea Românească continuă și în anul viitor 1923 concursurile cu premii pentru scrieri românești.

Premiile ce va acorda se ridică la suma de Lei 113.000.

Prospecte detaliate cari cuprind subiectele și condițiunile acestui concurs, se trimit cu plăcere la cererile ce se vor adresa Direcțiunii „Cartea Românească” București, Bulev. Academiei 3.

Mișcarea de apropiere începută din jurul revistei noastre, — cu toată nepăsarea unei părți dintre maghiari influențați de Pesta, — pare să aibă ecou. Astfel am asistat în ultimul timp la mai multe mișcări izolate, mai cu seamă de traducere reciprocă a celor două literaturi. Dar una dintre cele mai îmbucărătoare inițiative este aceea a câtorva scriitori români și maghiari cari în cursul lunii Decembrie vor da la iveală o revistă literară, artistică și teatrală „Aurora” care va apărea în Oradea-Mare cu acelaș titlu în amândouă limbile. Programul revistei este să publice cât mai multe traduceri din românește în ungrește și viceversa, dând o deosebită atenție și mișcării artistice și teatrale din ambele părți, prin bogate cronici și recenzii. „Aurora” este, desigur, cel mai îmbucărător eveniment în apropierea, despre care se vorbește tot mai mult.

Una dintre cele mai bune biblioteci ce apar la noi este „Cunoștințe folositoare” care apare la București sub direcțiunea d-lui I. Simionescu, împărțită în mai multe serii ca: Știința pentru toți, Sfaturi pentru gospodari, Din lumea largă, Știință aplicată. Toate aceste serii numără până acum mai multe volume de un neprețuit folos pentru cultura poporului și le recomandăm la toți cititorii noștri. În fiecare săptămână apare câte un număr cu prețul a 2 lei. Se pot procura la „Cartea Românească,” B-dul Academiei 3.

Societatea „România Jună” din Viena, a studenților români, care se menține de 50 ani în mijlocul unei civilizații străine și care a fost deteriorată complet pe timpul războiului a proecrat de sărbătorile Crăciunului serbări jubiliare în tot cuprinsul țării, pentru adunarea unui fond din care să-și refacă complet mobilierul, etc. Mai toate societățile și instituțiile culturale-românești vor lua parte la aceste serbări.

De curând s'a jucat pe scena teatrului maghiar din Cluj „Noapte furtunoasă” a lui Caragiale, tradusă în ungrește de Kádár Imre. Piesa a avut un remarcabil succes.

Tribunalul din Ohio (America) judecă actualmente un caz senzațional. Este vorba de un pastor american, care fusese până acum predicator, dar care a fost dovedit că avea 43 femei și cu toate apăruse în fața altarului.

În cursul lunii Decembrie compania dramatică „Marioara Voiculescu” va da mai multe reprezentații pe scena teatrului „Regina Maria” din Oradea-Mare.

D-l Ion Timuș, — care a stat mult timp în Japonia ca șef al legației române — publică de câțva timp în „Dimineața” interesante articole despre viața și cultura japoneză.

În Timișoara va reapare „Revista preoților” care își întrerupsese apariția în 1918. În aceste timpuri de proces spiritual e cât se poate de folositor ca să-și aibă și preoțimea organul său de publicitate, propriu și independent, în paginile căruii aia lupte pentru consolidarea și tăria morală a Statului.

Comitetul conducător al revistei face apel la toți preoții din țară pentru.

În cursul lunii viitoare Reuniunea „Cele Trei Crisuri” va relua șezătorile artistico-literare ce se vor ține în sala festivă a primăriei din Oradea-Mare, cu programe alcătuite din conferințe, citiri, declamații, producțiuni muzicale, etc.

Până acum s'au anunțat mai mulți conferențieri dintre d-nii profesori universitari.

În cursul lunii Decembrie va apare în editura „Cele Trei Crisuri” o antologie a poezilor unghuri, moderni tradusă în românește de Justin Ilieșiu. Antologia conține traduceri din *Ady Endre*, *Babits Mihály*, *Szép Ernő*, *Kosztolány Dezső*, *Oláh Gábor*, *Juhász Gyula*, etc.

BIBLIOGRAFIE

Cărți :

Editura „Cartea Românească” București.

I. L. Caragiale: Teatru, vol. I.

I. D. Barzan: Probleme născute după războiu.

Guy de Maupassant: Povestiri alese (trad. de M. Sadoveanu).

V. Pop: Ce pătește omul bun.

Ludovic Leist: Le Francais parlé (conversațiuni).

Ludovic Leist: Deutsches Lesebuch. „Pagini alese” nr.ii: 96—97, 98—99, 100—102, 103—104, 105—106 (M. Eminescu, Anton Pan. I. Popovici-Bănățeanu, P. Ispirescu). Calendarul Gospodarilor pe 1923.

Editura „Viața Românească”

C. Stere: Ante-proiect de Constituție al Patidului țărănesc.

Radu Rosetti: Amintiri.

St. O. Iosif: Căntece (ed. nouă).

St. O. Iosif: Patriarhale (nouă)

Spiridon Popescu: Moș Gheorghe la Expoziție (ed. II-a).

Al. Macedonski: Cartea nestimatelor (poezii).

Eug. Boureanu: Mitologia Edelor. Buletinul Seminarului pedagogic universitar din Iași.

Anuarul Reuniunii femeilor române „Regina Maria” din Baia-Mare.

Almanahul ziarelor Adevărul și Dimineața pe 1923.

PROSPECT

pentru consolidarea bonurilor de tezaur emise de Statul român în valute străine.

Ca urmare a avizului publicat de Ministerul de Finanțe la 1 Decembrie 1921, Guvernul român face cunoscut că, în vederea consolidării bonurilor sale de tezaur emise în monede străine, Ministerul de Finanțe, a fost autorizat prin legea promulgată la 24 Iunie 1922 cu decretul No. 1868 publicat în Monitorul Oficial No. 64 de a contracta un împrumut de consolidare în valoare nominală maximă de L. 35,000,000.

Titlurile împrumutului de consolidare vor fi la purtător și vor produce dobânda de 4% pe an. Cupoanele vor fi semestriale și plătibile la 1 Aprilie și 1 Octombrie a fiecărui an, primul cupon având scadența 1 Aprilie 1923.

Cu începere dela 1 Aprilie 1928, Guvernul român va întrebuița un fond semestrial de 2,503405% din valoarea nominală totală a împrumutului de plata dobinzilor și amortismentului titlurilor astfel încât totalitatea titlurilor acestui împrumut să fie amortisată cel mai târziu la 1 Aprilie 1968.

Amortizarea se va face fie prin cumpărarea pe piață sub pari, plus dobânda până în ziua cumpărării, fie prin trageri la sorți semestriale al pari.

În Franța plata cupoanelor și rambursarea titlurilor împrumutului de consolidare se va efectua la Paris la:

Banque de Paris et des Pays-Bas și
Louis Dreyfus & Cie.

În Anglia, la biroul din Londra al Băncii „Britisch Overseas Bank Limited” și

În New-York la corespondenții Băncii British Overseas Bank Limited din Londra.

În România, această plată va fi efectuată în lei pe cursul schimbului la vedere asupra Londrei în ziua prezentării.

Capitalul și dobinzile titlurilor vor fi scutite de orice impozit român prezent sau viitor.

Acest împrumut de consolidare constituie un angajament direct al Guvernului român.

În virtutea legii promulgată la 24 Iunie 1922 prin decretul Nr. 2872 publicat în Monitorul Oficial, sumele necesare serviciului dobinzilor și amortismentului Datoriei române externe vor face obiectul unui articol special al bugetului de cheltuieli.

Ministerul de Finanțe va deschide un cont special pentru serviciul datoriei publice ex-

terne, care, până la stingerea acestei datorii, va fi alimentat până la concurența unei sume egale cu 110% din anuitatea totală necesară:

1. Cu devizele sau tratele provenite din taxele de export cari sunt și vor fi plătite în aur sau devize străine, cât timp aceste taxe vor fi în vigoare.

2. Cu veniturile generale ale Statului cu drept de prioritate asupra acestor venituri.

Împrumutul extern 4% 1922 de 2,500,000 va avea asupra sumelor sus menționate pentru serviciul dobinzilor și amortismentului său, precădere asupra tuturor celorlalte împrumuturi incl. împrumutul de consolidare.

În virtutea legii promulgată la 23 Iunie 1922 prin decretul Nr. 2869 publicat în Monitorul Oficial și a convenției anexe încheiate între Ministerul de Finanțe și Banca Națională a României, Ministerul de Finanțe va vărsa Băncii Naționale, pe măsura încasărilor, toate taxele de export până la concurența sumei necesare serviciului totalității datoriei externe române, plus 10% cum s'a spus mai sus.

Lipsurile parțiale (sau totale în caz când taxele de export ar fi suprimate) vor fi acoperite lunar de Ministerul de Finanțe prin vărsăminte în lei făcute Băncii Naționale a României.

Banca Națională a României își va procura prin mijlocul acestor lei devizele necesare serviciului Datoriei Externe. În caz când Banca nu ar fi în măsură să-și procure singură mijloacele de plată în străinătate, Ministerul de Finanțe i le va procura prin organizarea exportului.

Prin prezentul prospect, Guvernul român invită pe purtătorii de bonuri de tezaur emise în monede străine, cari au domiciliul în România, de a preschimba aceste bonuri prin titluri ale Împrumutului de consolidare. Preschimbarea bonurilor se va face contra titluri liberate în lei, în valoare egală, pe următoarele cursuri:

Livra sterlingă	al pari.
Franci francezi, conv. în L. st.	50 frs. ptr. 1 L. st.
„ belgieni, „ „ „ „	53 „ „ „ „
Lire italiene „ „ „ „	88 Lire „ „ „ „
Pesetas spanioli „ „ „ „	25,50 Pes. „ „ „ „
Coroane suedeze „ „ „ „	16,50 Cor. „ „ „ „
Escudos portugezi „ „ „ „	60 escudos ptr. 1 L.st.

Bonurile de tezaur emise în dolari ai Statelor Unite sau în dolari Canadieni, vor fi preschimbate al pari contra titluri ale împrumutului de consolidare emise în dolari ai Statelor Unite.

Dobinzile de întârziere calculate 6 % pe an, cu începere dela scadența bonului până la Octombrie 1922, vor fi adăogate la valoarea bonului și plătite în titluri ale împrumutului de consolidare.

Dobinzi calculate 4 % pe an dela 1 Octombrie 1922 până la scadența bonurilor, vor fi deduse din capital la bonurile cu scadența după 1 Octombrie 1922.

Se va aplica la calcularea intereselor aceleași cursuri ca și pentru calcularea valorii bonurilor.

Sumele mai mici de L. 10 sau dolari 50 vor fi reprezentate prin certificate fracționare, care vor da dreptul purtătorilor de a primi titluri contra remiterii lor, în valoare totală echivalentă unuia sau mai multor titluri, fără

însă a se ține seamă de sume mai mici decât L. 1 sau dolari 5.

Purtătorii bonurilor de tezaur în valută străină, cari locuiesc în România, sunt invitați prin prezentul prospect să depună bonurile lor cu începere dela 25 Noembrie 1922, la ghișeurile:

Cassieriei Centrale a Tezaurului Public și Băcei Naționale a României.

Aceste instituții, le vor remite, după verificarea bonurilor de tezaur, certificate provizorii, cari ulterior vor fi preschimbate în titluri definitive, îndată ce acestea vor fi gata.

Preshimbarea se va anunța detentorilor pe calea publicității.

Detentorii cari nu vor fi prezentat bonurile lor la conversiune înainte de 1 Februarie 1923, se vor considera că au pierdut dreptul la preschimbarea acestor bonuri prin titluri ale împrumutului de consolidare.

Ministerul de Finanțe:

(ss) Vintilă I. Brătianu.

MOBILE

DORMITOARE

SUFRAJERII

BIROURI

SALOANE

Aranjamente

Complete

NATAN GOLDSTEIN

București, Str. Carol No. 64--66

Telefon 27|8

„NAȚIONALĂ“

SOCIETATE GENERALĂ DE ASIGURARE

Fondată la 1882.

Capital de acțiuni Lei 10,000,000.

Fond de Rezerva Lei 65,000.000.

Daune plătite dela fundarea Societăței Lei 209.000.000.

NAȚIONALĂ primește asigurări în ramurile: INCENDIU, GRINDINA, TRANSPORT, ACCIDENTE, RASPUNDERE CIVILA, FURT PRIN SPARGERE ȘI VIAȚA.

In condițiunile cele mai avantajoase:

CAZ DE MOARTE, SUPRAVIEȚUIRE, ZESTRE, RENTE VIAGERE, etc. etc.

Asigurări contra riscurilor de războiu în ramurile Viață și Transport.

Informațiuni la Sediul Social: București, Strada Paris No. 12. (Palatul Societăței)

Agenție în Oradea-Mare:

BANCA GENERALA A ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Agenții în toată țara.

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE

CELE TREI CRIȘURI

Tipografie, Editură, Librărie, Papetărie

Str. Francisc Deac 2. ♦ ORADEA-MARE ♦ Telefon: Nr. 16-06.

TIPOGRAFIA

e prevăzută cu cel mai modern material de litere, având modalitatea de a executa tot felul de imprimare oficiale și comerciale. Angajăm cărți didactice precum ori și ce fel de lucrări literare, reviste și ziare. Tipografia e instalată pentru 6 limbi.

EDITURA SE OCUPĂ CU TOT FELUL DE LUCRĂRI DE PROPAGANDĂ IN ROMÂNIA-MARE

RESORTUL DE ACCESORII DE BIROU furnizează pentru oficialități, instituții, bănci și alte întreprinderi comerciale tot felul de accesorii de birou.

Luând în considerare întreprinderea noastră culturală de interes public, cu onoare rugăm sprijinul autorităților, instituțiilor, precum și particularilor.

D Sale